

kwartalnik pedagogiczno-społeczny

DIALOG EDUKACYJNY

„Sztuka języka – język sztuki” w Muzeum Śląskim

Warsztaty integracyjne dla uczniów polskich i ukraińskich
w Katowicach zorganizowane przez RODN i IP „WOM” w Rybniku

DIALOG EDUKACYJNY RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Kwartalnik pedagogiczno-społeczny

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Dyrektor
mgr Sylwia Bloch
kz@wom.edu.pl

Wicedyrektor
mgr Jolanta Grzesiak
wp@wom.edu.pl

Pracownia doskonalenia i dydaktyki:

mgr Anna Ogrodnik
eko@wom.edu.pl
mgr Małgorzata Pyszny
m.pyszny@wom.edu.pl
mgr Wioleta Dudziak-Radecka
w.dudziak-radecka@wom.edu.pl
mgr Anna Krzyżanowska
a.krzyżanowska@wom.edu.pl
mgr Mirela Szymczak
m.szymczak@wom.edu.pl
dr Katarzyna Wróbel
k.wrobel@wom.edu.pl
mgr Ewa Majchrzak
e.majchrzak@wom.edu.pl
mgr Jerzy Maduzia
j.maduzia@wom.edu.pl

Pracownia wspierania kadry kierowniczej i doradztwa metodycznego:

mgr Beata Szoltysek
b.szoltysek@wom.edu.pl
mgr Mariola Gajek-Czapla
pedagogika@wom.edu.pl
dr Urszula Warczok
u.warczok@wom.edu.pl
mgr Alojzy Zimończyk
geo@wom.edu.pl

Pracownia edukacji informatycznej i nauczania na odległość:

mgr Tomasz Stadnicki
it@wom.edu.pl
mgr Sabina Ficek
s.ficek@wom.edu.pl

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku jest jedną z pięciu w województwie publicznych placówek doskonalenia nauczycieli.

PROMUJEMY INNOWACYJNOŚĆ...

Promujemy innowacyjność, nowoczesne metody nauczania, techniki i technologie, nowinki edukacyjne i autonomię pracy nauczyciela, pozostając w zgodzie z priorytetami Ministra Edukacji Narodowej, Śląskiego Kuratora Oświaty, standardami Rady Europy, pogłębiając nasze pasje i wytyczając nowe ścieżki.

POMAGAMY NAUCZYCIELOM...

Pomagamy nauczycielom, dyrektorom szkół, radom pedagogicznym i doradcom metodycznym we wprowadzaniu nowego wymiaru do polskiej edukacji oraz podniesieniu jakości i efektywności nauczania, oferując szkolenia na najwyższym poziomie merytorycznym, dydaktycznym i technicznym.

ZAPEWNIAMY ORGANIZACJĘ...

Zapewniamy organizację różnorodnych form współpracy oraz wymiany doświadczeń, w tym konferencji i seminariów.

ZASPOKAJAMY I ROZWIJAMY...

Zaspokajamy i rozwijamy potrzeby czytelnicze nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych oraz oświatowych.

DIALOG EDUKACYJNY

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Doskonalenia
Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej
„WOM” w Rybniku
tel.: 32 424 74 72

Redaguje zespół konsultantów

RODN i IP „WOM”
redaktor prowadzący:
Sylwia Bloch
korekta:
Beata Szoltysek

Adres redakcji:

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4A
tel.: 32 424 73 84
tel.: 32 424 74 72
e-mail: info@wom.edu.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w nadesłanych tekstach. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Szanowni Czytelnicy!

Okres tworzenia tego numeru kwartalnika wpisał się w kolejny trudny dla nauczycieli czas pracy z nowym i nieznanym ukraińskim dzieckiem w szkole. Tak właśnie brzmiał też temat jednego z pierwszych szkoleń, które

przygotowaliśmy dla nauczycieli dzięki wsparciu psychologa i psychotraumatologa. Kwestie dotyczące psychiki dziecka i zapewnienia mu poczucia bezpieczeństwa były priorytetowe. W drugiej kolejności metodyka pracy z dzieckiem cudzoziemskim.

Na szczególną uwagę zasługuje kurs zorganizowany dla nauczycieli przy współpracy z Uniwersyte-tem Śląskim. Większość pomocnych materiałów zgromadziliśmy na naszej stronie internetowej www.wom.edu.pl. Serdecznie zapraszam do korzystania z nich.

Rytm życia szkoły, jak też zapisy Zintegrowanej Strategii Umiejętności, skłaniają nas wszystkich do uczenia się przez całe życie. Myślę, że właśnie nauczyciele są tą wyjątkową grupą zawodową, która spełnia ten wymóg i potrafi sprostać najtrudniejszym wyzwaniom.

Serdecznie zachęcam do lektury naszego pisma!

Sylwia Bloch
dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku

SPIS TREŚCI

WYCIECZKA INTEGRACYJNA UCZNIÓW UKRAIŃSKICH I POLSKICH DO KATOWIC I MUZEUM ŚLĄSKIEGO	4
WYCIECZKA EDUKACYJNA DO MUZEUM ŚLĄSKIEGO DLA ODDZIAŁÓW PRZYGOTOWAWCZYCH DLA UKRAIŃSKICH I POLSKICH UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I PONADPODSTAWOWYCH w ramach współpracy Muzeum Śląskiego i RODN i IP „WOM” w Rybniku	6
– SZCZEGÓŁOWY PROGRAM WYCIECZKI	6
– SCENARIUSZ ZAJĘĆ W MUZEUM ŚLĄSKIM .	7
– KARTY PRACY	9
DZIEŃ INTEGRACJI POLSKO-UKRAIŃSKIEJ ...	16
W ZDROWYM CIELE, ZDROWY DUCH	21
CZYTANIE JEST PRZEDSZKOLNĄ PRZYGODĄ! Wprowadzenie do autorskich propozycji nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie inspiracji literaturą	23
ETWINNING – milion powodów, milion sposobów, milion możliwości!	27
STEAM w edukacji	31
CO TO JEST EKOLOGIA?	35
TOPOS MATKI POLKI W LUDOWYM LAMENCIE I WOJENNEJ ELEGII	41
SCENARIUSZ ZAJĘĆ ZINTEGROWANYCH DLA UCZNIÓW KL. I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ	50
Z MATEMATYKĄ ZA PAN BRAT	57
PLASTYKA MAŁEGO SMYKA	58

Beata Szoltysek

WYCIECZKA INTEGRACYJNA UCZNIÓW UKRAIŃSKICH I POLSKICH DO KATOWIC I MUZEUM ŚLĄSKIEGO

Sztuka języka – język sztuki w muzeum!

Pod takim hasłem odbyły się autorskie warsztaty z edukacji przez sztukę i edukacji regionalnej przygotowane przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku we współpracy z Muzeum Śląskim. Był to niezwykle spacer przez historię Śląska oraz chwila refleksji nad obrazem „Kozak w stepie” dla uczniów ukraińskich i polskich V Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi w Rybniku oraz nauczycieli tej szkoły. Wspólna praca, wspólne poszukiwania, wspólne refleksje – to łączy!

Pomysł narodził się z potrzeby chwili, z chęci wyjścia poza sztywne ramy lekcji i poszerzenia przestrzeni edukacyjnej o sale muzealne i zabytki miasta – jakże ważnego dla naszego regionu miasta wojewódzkiego – Katowic. Co więcej – pojawienie się w polskich szkołach uczniów ukraińskich pozwoliło połączyć ten pomysł z integracją i edukacją ponad granicami, podziałami i konfliktami. Uczniowie dwóch oddziałów przygotowawczych i dwóch oddziałów polskich poznali w ten sposób historię regionu, przestrzeń miasta, a wzajemna współpraca pozwoliła dostrzec to, co w pojedynkę być może umknęłoby uwadze. Uczniowie ukraińscy dodali kolorytu i uszczegółowili dla polskich uczniów kulturowy portret kozaka. Obraz Alfonsa Dunin-Borkowskiego „Kozak w stepie”, nad którym pracowaliśmy w Muzeum Śląskim, został wybrany celowo i z góry towarzyszyło temu zamysłowi pragnienie wzbogacenia kontekstu sztuki o wiedzę, jaką wnieśli uczniowie ukraińscy. Oni z kolei dowiedzieli się o romantycznej powieści „Maria” Antoniego Malczewskiego, która stanowi genezę powstania obrazu. Połączenie różnych doświadczeń, wrażliwości i wiedzy uczniów uczyniły warsztaty w muzeum prawdziwą uctą duchową! Samodzielne, ukierunkowane kartami pracy, zwiedzanie wystawy „Światło historii. Górny Śląsk na prze-

strzeni dziejów” pozwoliło zaś poznać najważniejsze fakty z historii Górnego Śląska i to w formie, która „porwała” uczniów do poszukiwań. Przestrzeń wystawy stała się bowiem czymś na kształt pokoju zagadek. Trzeba ją było „oswoić”, uporządkować i dotrzeć do informacji. Uczniowie polscy byli przewodnikami uczniów ukraińskich – takie było założenie, aby wystawa ich nie przytłoczyła informacjami, aby umieli się w niej odnaleźć i to w obcym dla siebie języku. Na kolejnych stronach prezentujemy materiały, które można wykorzystać do przygotowania i poprowadzenia takiej wycieczki.

mgr Beata Szoltysek

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Beata Szoltysek; tłumaczenie: Egenia Poliszczuk

WYCIECZKA EDUKACYJNA DO MUZEUM ŚLĄSKIEGO DLA ODDZIAŁÓW PRZYGOTOWAWCZYCH DLA UKRAIŃSKICH I POLSKICH UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I PONADPODSTAWOWYCH w ramach współpracy Muzeum Śląskiego i RODN i IP „WOM” w Rybniku

SZCZEGÓŁOWY PROGRAM WYCIECZKI

Miejsce: Muzeum Śląskie w Katowicach ul. T. Dobrowolskiego 1, spacer po Katowicach ze wskazaniem ważnych obiektów kulturowych (Pomnik Powstańców Śląskich, Spodek, „superjednostka”, Teatr Śląski, dawny budynek Muzeum Śląskiego, stary dworzec PKP, poczta).

Szczegółowy program zajęć muzealnych („Sztuka języka – język sztuki w muzeum” – edukacja regionalna, językowa i artystyczna dla uczniów ukraińskich z oddziałów przygotowawczych i polskich uczniów szkół ponadpodstawowych):

10.15–10.30 – czynności organizacyjne w muzeum (rozdanie biletów, skorzystanie z szatni, podział na 2 grupy i przejście do sal wystawowych);

10.30–13.00 – lekcje muzealne z kartami pracy w podziale na 2 mieszane polsko-ukraińskie grupy:

- Po krótkim instruktażu nauczyciela jedna grupa uczestniczy w lekcji w Galerii polskiej sztuki nowoczesnej 1800–1945 z nauczycielem polskim i nauczycielką ukraińską,
- W tym samym czasie druga grupa z dwoma nauczycielami, z kartami pracy prowadzi ukierunkowane tymi kartami pracy zwiedzanie wystawy „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów”,
- Każda grupa ma godzinne zajęcia w każdej galerii (po godzinie zamieniają się salami);

12.30–12.45 – podsumowanie zajęć w holu Muzeum Śląskiego, każda grupa dzieli się wiadomościami,

które zgromadziła (nauczyciel w razie potrzeby komentuje, nauczyciel ukraiński tłumaczy trudniejsze zwroty, gdyż wcześniej zadaniem grup było omówienie z uczniami ukraińskimi polskich słów i zwrotów, więc większość powinna być zrozumiała);

13.00–13.20 – końcowe czynności organizacyjne w muzeum (skorzystanie z szatni, toalet);

13.20–14.30 – spacer po Katowicach ze wskazaniem ważnych obiektów kulturowych i podaniem najważniejszych informacji (Pomnik Powstańców Śląskich, Spodek, „superjednostka”, Teatr Śląski, dawny budynek Muzeum Śląskiego, stary dworzec PKP, poczta);

14.30–14.45 – podsumowanie wycieczki na katowickim rynku i wskazanie kolorystyki herbu Katowic na gmachu Urzędu Miasta, barw flag województwa śląskiego, Górnego Śląska i barw flagi ukraińskiej – wyraźne podobieństwa (*wskazanie ich ma na celu rozbudzić zainteresowania uczniów historią regionu i szukanie informacji na temat historycznych i kulturowych uwarunkowań podobieństw barw narodowych Ukrainy i regionalnych barw Górnego Śląska – znalezienie tych informacji będzie gratyfikowane później oceną na lekcji historii w porozumieniu z nauczycielem tego przedmiotu jako dodatkowa motywacja do szukania wiadomości z zakresu heraldyki i weksylologii*).

Załączniki:

Scenariusz zajęć w muzeum wraz z kartami pracy autorstwa Beaty Szoltysek (tłumaczenie kart pracy na język ukraiński mgr Egenia Poliszczuk).

- Scenariusz zajęć.
- Karta pracy nr 1 z tekstem pierwszej pieśni „Marii” Antoniego Malczewskiego (na podstawie: <https://literat.ug.edu.pl/maria/maria1.htm>).
- Karta pracy nr 2 – reprodukcja obrazu Alfonsa Dunin-Borkowskiego „Kozak w stepie” i krótka informacja o dziele (na podstawie: <https://artinfo.pl/dzielo/kozak-w-stepie-1881>).
- Karta pracy nr 3 – informacje o kompozycji dzieła malarskiego (na podstawie <https://www.katowice.eu/edukacja/SiteAssets/dla-mieszka%C5%84ca/ucz-si%C4%99/miejski-bank-dobrych-praktyk/zagadnienia-dla-nauczycieli-szk%C3%B3%C5%82/plastyka/Kompozycja%20w%20obrazie.pdf>).
- Karta pracy nr 4 – Analiza dzieła malarskiego przygotowana przez pracowników Działu Edukacji Muzeum Śląskiego).
- Karty pracy do ukierunkowanego zwiedzania wystawy „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” przez cztery grupy uczniów (autorskie karty pracy przygotowane przez Beatę Szołtysek, tłumaczenie – Egenia Poliszczuk).

mgr Beata Szołtysek

– nauczyciel konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

mgr Egenia Poliszczuk

– filolog ukraiński i rosyjski, redaktor literacki, nauczyciel w oddziale przygotowawczym ZS nr 3 w Rybniku

* * *

SCENARIUSZ ZAJĘĆ W MUZEUM ŚLĄSKIM

„Sztuka języka – język sztuki w muzeum” – edukacja regionalna, językowa i artystyczna dla uczniów ukraińskich z oddziałów przygotowawczych i polskich uczniów

Czas trwania: 3 godziny dydaktyczne.

Miejsce: Muzeum Śląskie w Katowicach, ul. T. Dobrowolskiego 1:

- Galeria polskiej sztuki nowoczesnej 1800–1945,
- Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów.

Cel:

- Edukacja przez sztukę – analiza artystyczna i kulturowa obrazu „Kozak w stepie” Alfonsa Dunin-Borkowskiego:
 - analiza formy dzieła sztuki plastycznej: uczeń potrafi dokonać analizy dzieła sztuki, wyodrębniając takie cechy jak: kompozycja, sposób oddania przestrzeni, kolorystykę dzieła, fakturę i inne środki wyrazu artystycznego (ekspresji artystycznej),
 - analiza w kontekście kulturowym – uczeń potrafi opisać dzieło w kontekście historii i literatury epoki (przekład intersemiotyczny na przykładzie fragmentów „Marii” Antoniego Malczewskiego, które były inspiracją do namalowania obrazu)

oraz własnych doświadczeń kulturowych i obserwacji,

- uczeń porównuje interpretację dzieła sztuki przez pryzmat narodowości, wrażliwości i doświadczeń odbiorcy.
- Edukacja regionalna na podstawie wystawy „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” – uczeń zna najważniejsze fakty z historii Górnego Śląska.
- Edukacja językowa – poznanie podstawowych terminów analizy dzieła plastycznego i zwrotów związanych z regionalizmem przez uczniów ukraińskich i polskich.

Metody:

- podająca (elementy wykładu, pogadanki, zaprezentowanie podstawowej wiedzy, aby jak najbardziej zainteresować i zaangażować uczniów),
- samodzielnego dochodzenia do wiedzy – problemowa (praktyczne wykorzystanie wiedzy przy pomocy kart pracy, praca w grupach),
- waloryzacyjne – angażowanie uczniów w naukę również poprzez emocje, rozwijanie ich wrażliwości jako osób posiadających konkretne wartości i osobowości, a także przynależność kulturową i etniczną.

Zarys przebiegu zajęć:

- Analiza artystyczna i kulturowa obrazu „Kozak w stepie” Alfonsa Dunin-Borkowskiego prowadzona

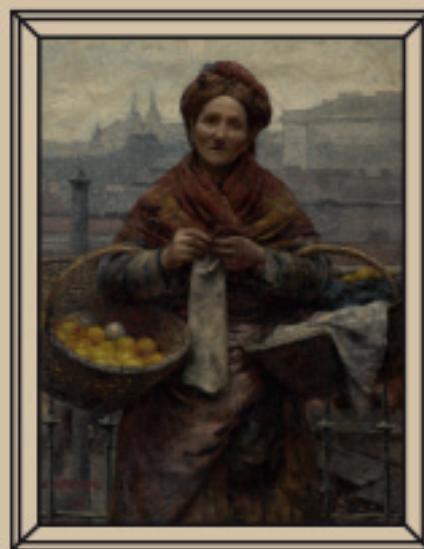
przez nauczyciela – ogólne wrażenie artystyczne i odbiór dzieła przez uczniów ukraińskich i polskich – luźne impresje, analiza obrazu prowadzona wg kart pracy przygotowanych przez Dział Edukacji Muzeum Śląskiego w grupach mieszanych (2–3 uczniów ukraińskich, 2–3 polskich).

- Praca własna – analiza porównawcza obrazów Jana Matejki „Portret Józefa Ciechońskiego” oraz Aleksandra Gierymskiego „Żydówka z cytrynami”, w celu samodzielnego wykorzystania wiedzy wyniesionej z analizy artystycznej obrazu „Kozak w stepie” (luźne dygresje, zauważenie różnic w portretowaniu).
- Zwiedzanie wystawy „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” pod kierunkiem instrukcji nauczyciela, który wyposaża ucznia w karty pracy. Krótka pogadanka na temat historii i kultury regionu, odwołująca się do doświadczeń uczniów polskich i pokazująca najciekawsze historyczne i kulturowe uwarunkowania historii Śląska.
- Samodzielny „spacer przez historię Śląska” z kartami pracy – uczniowie mają odnaleźć szczegółowe informacje na temat historii, literatury i kultury regionu i uzupełnić karty pracy. Zwiedzanie ma charakter „pokoju zagadek” – polecenia naprowadzają zwiedzających, ale nie konkretyzują miejsca odnalezienia informacji, żeby nastąpiła konieczność współpracy w grupie i integracji uczniów polskich i ukraińskich.
- Podsumowanie zajęć w holu muzeum – grupy dzielą się swoimi wrażeniami, „odkryciami” i nabytą wiedzą.

Jan Matejko
Portret Józefa Ciechońskiego

Aleksander Gierymski
Żydówka z cytrynami

* * *

KARTY PRACY

Karta pracy nr 1

Antoni Malczewski „Maria”

To pierwsza polska (została napisana w 1824 roku, a opublikowana w 1825) powieść poetycka.

Malczewskiego do napisania tego utworu zainspirowała historia o zbrodni dokonanej na Gertrudzie Komorowskiej, pierwszej żonie Szczęsnego Potockiego, na polecenie teścia, Franciszka Salezego Potockiego. Autor nie odtworzył jednak historii dokładnie, zmienione zostały także czas i miejsce wydarzeń – w powieści rozgrywają się one w XVII wieku w Ukrainie. Utwór charakteryzuje specyficzny byronowski pesymizm (Malczewski silnie inspirował się Byronem) a także nastrój grozy, konfrontacja z tajemnicą istnienia i śmierci. Mówi się, że to „poemat skrajnego pesymizmu”.

*„Ej! Ty na szybkim koniu gdzie pędzisz,
kozaczce?
Czy zaoczył zającą, co na stepie skacze?
Czy rozigrawszy myśli, chcesz użyć swobody
I z wiatrem ukraińskim puścić się w zawody?
Minął już kozak bezdnie i głębokie jary,
Gdzie się lubią ukrywać wilki i Tatarzy;
[...]
Przyleciał do figury (co jej wzgórek znany,
Bo pod nią już od dawna upiór pochowany),
Uchylił przed nią czapki, żegnał się trzy razy
I jak wiatr świsnął stepem z pilnymi rozkazy.
I koń rzeński, żadnym się urokiem nie miesza,
Tylko parschnął i wierzgnął, i dalej pośpiesza.
[...]
I przez kwieciste łąki, przez ostre bodiaki
Lżej się nie przesuwały pierszchliwe sumaki;
I jak strzała schylony na wysokiej kuli,
Czai się zwinny kozak, do konia się tuli;
I przez puste bezdroża król pustyni rusza –
A step – koń – kozak – ciemność – jedna dzika
dusza.*

Антоні Мальчевський «Марія»

Це перший польський (написаний у 1824 р., опублікований у 1825 р.) поетичний роман.

На написання цього твору Мальчевського надихнула історія про злочин, скоєний над Гертрудюю Комаровською, першою дружиною Щенсного Потоцького, за велінням його тестя Францишка Сале Потоцького. Автор, щоправда, точно не відтворив історію, змінено також час і місце подій – подія роману відбувається в 17 столітті в Україні. Твір характеризується специфічним байронівським песимізмом (Мальчевського сильно надихнув Байрон) – кажуть, що це «поема крайнього песимізму», – а також настрій жаху, зіткнення з таємницею існування і смерті.

*„Гей! Ти на швидкому коні куди мчишся,
чоботи?
Чи здивувався його заєць, що стрибає
в степу?
Ви хочете використати свою свободу після
того, як пробігли свої думки?
І змагатися з українським вітром?
Пройшов козак без днів і глибоких ярів,
Де люблять ховатися вовки й татари;
[...]
Він прилетів до статуї (як її насип відомий,
Бо під ним давно похований привид)
Він зняв з неї капелюхи і тричі попрощався
І як вітер свиснув степ терміновими
наказами.
А кінь бадьорий, не змішується ні з якою
чарівністю,
Він просто стригнув і брикався, і він
поспішає далі.
[...]
І крізь квітучі луки, через гострі бодіки
Сумах колючий не рухається легше;
І, як стріла, нахилившись на високій кулі,
Причайтесь спритний козак, обіймає коня;
І пустельною пустелею рухається цар
пустелі –
А степ – кінь – козак – темрява – одна дика
душа.”*

Karta pracy nr 2

Obraz Borkowskiego, przedstawiający konnego Kozaka pędzącego przez stepy, należy do nurtu polskiego malarstwa, ukształtowanego pod wpływem romantycznej poezji twórców tzw. „szkoły ukraińskiej” – A. Malczewskiego, J.B. Zaleskiego, S. Goszczyńskiego czy W. Pola. Fascynacja szerokimi stepami Ukrainy i jej wolnym, swobodnym ludem znajdowała odbicie m.in. w malarstwie J. Kossaka, J. Brandta czy J. Chełmońskiego.

Nieobca była też Borkowskiemu. Jego obraz „Kozak w stepie” wyraźnie inspirowany jest strofami pierwszej pieśni „Marii”, powieści ukraińskiej pióra Antoniego Malczewskiego (wyd. 1825).

Картина Борковського, що зображує коня-козака, що мчить степами, належить до течії польського живопису, формується під впливом романтичної поезії т. зв. «Українська школа» – А. Мальчевський, Я.Б. Залеський, С. Гоцинський або В. Пол. Серед інших знайшло відображення захоплення широкими степами України та її вільними, вільними людьми у картинах Я. Коссака, Я. Брандта та Ю. Хелмонського.

Вона була знайома і Борковському. Його образ козака в степу явно нав'язаний куплетами першої пісні Марії. Українські романи Антонія Мальчевського (опубліковано 1825 р.).

Karta pracy nr 3

Kompozycja to sztuka układania w sposób dekoracyjny rozmaitych elementów, jakimi dysponuje malarz, dla wyrażenia uczuć...

Henri Matisse (1869–1954)

Kompozycja otwarta robi wrażenie niedookreślonej, takiej którą odbiorca może „dopowiedzieć” sobie w wyobraźni. Artysta, który stworzył dzieło otwarte daje odbiorcy szansę na indywidualną interpretację. Układ jest „optycznie” otwarty w sensie możliwości „przyrastania” i powtarzania się motywów. Przykładem może być wzór na tapecie lub tkaninie. Kompozycja zamknięta robi wrażenie dopowiedzianej, dokończonych. Układ taki jest optycznie zamknięty przez zamykające elementy i zwartą konstrukcję całości.

Kompozycja zrównoważona to taka, w której wszystkie elementy (kształty, barwy) rozmieszczone są równomiernie. Prawa i lewa strona kompozycji, dół i góra robią wrażenie wyważonych. Żadna z części nie jest „cięższa” od innych.

Kompozycja symetryczna to taka, której elementy rozmieszczone są równomiernie po obu stronach osi (umownej linii, która dzieli kompozycję na dwie identyczne części).

Kompozycja asymetryczna to taka, której elementy nie są rozmieszczone po obu stronach umownej osi symetrii (są niezależne od niej). Kompozycja asymetryczna musi być zrównoważona w inny, bardziej skomplikowany sposób.

Kompozycja rytmiczna to taka, w której kształt, barwa czy inny element plastyczny powtarza się w określonych odstępach. Z kompozycją rytmiczną spotykamy się bardzo często w sztuce ludowej. Na przykład w wycinankach jeden motyw powtarza się wiele razy (kompozycja pasowa jest typowym, najprostszym układem rytmicznym).

Kompozycja centralna powstaje przez wyznaczenie środka i odśrodkowe rozbudowanie zespołu elementów. Układ ten jest często stosowany w architekturze (w pojedynczej budowli lub w budowlach zespołowych).

STATYKA I DYNAMIKA

Wrażenie statyczności (stabilności i bezruchu) wywołują **układy oparte na poziomej podstawie**. Układ symetryczny zwiększa wrażenie statyczności. Dynamiczność, czyli wrażenie ruchu w kompozycji, powstaje przez pozabawienie jej poziomej podstawy, **zastosowanie w niej linii ukośnych, złamanych, skłębionych. Układy dynamiczne są ekspresyjne, mogą wyrażać niepokój, chaos**. Układy kompozycyjne mogą wywoływać rozmaite nastroje także przez odpowiednie oddziaływanie jakością koloru, rozmieszczenie waloru i inne.

Kierunki w kompozycji, np. **pionowy, poziomy, skośny** – wpływają na ekspresję obrazu plastycznego. Z kierunkiem w kompozycji wiążą się konkretne kształty, linie, kolory oraz ich wzajemne oddziaływanie. **Kierunek w znacznej mierze decyduje o nastroju kompozycji**.

Dominujący w kompozycji **kierunek poziomy** wzmacnia **wrażenie spokoju**.

Zastosowanie w kompozycji wielu różnych kierunków, zwłaszcza skosów, potęguje **wrażenie ruchu, niepokoję**.

Композиція – це мистецтво аранжувати різноманітні елементи, які є в її розпорядженні, у декоративній манері художник, щоб висловити свої почуття...

Анрі Матіс (1869–1954)

Відкрита композиція створює враження невизначеності, такого, що одержувач може «додати» у своїй уяві. Художник, який створив відкритий твір, дає глядачеві можливість для індивідуальної інтерпретації. Система «оптично» відкрита в сенсі можливості «зростання» і повторення мотивів. Прикладом може бути малюнок на шпалерах або тканині.

Закрита композиція створює враження доповненості та завершеності. Така система «оптично» замкнута замикаючими елементами та компактною структурою цілого.

Збалансована композиція – це така, в якій всі елементи (форми, кольори) розподілені рівномірно. Ліва і права сторони композиції, низ і верх справляють враження збалансованості. Жодна частина не «важча» за іншу.

Симетричною вважається композиція, елементи якої рівномірно розподілені по обидва боки від осі (уявна лінія, що розділяє композицію на дві однакові частини).

Асиметричною вважається композиція, елементи якої не розміщені по обидва боки уявної осі симетрії (вони незалежні від неї). Асиметрична композиція повинна бути збалансована по-іншому, більш складно.

Ритмічна композиція – це композиція, в якій форма, колір або інший художній елемент повторюються через певні проміжки часу. У народній творчості ми дуже часто зустрічаємо ритмічну композицію. Наприклад, у вирізах один мотив багаторазово повторюється (смушковий малюнок – типовий, найпростіший ритмічний малюнок).

Центральна композиція створюється шляхом визначення центру та відцентрового розширення набору елементів. Ця система часто використовується в архітектурі (окремі споруди або групові будівлі).

СТАТИКА І ДИНАМІКА

Напрями в композиції, наприклад, вертикальні, горизонтальні, косі – впливають на виразність художнього образу. Напряму у композиції пов'язаний із конкретними формами, лініями, кольорами та їх взаємодією. Напряму багато в чому визначає настрій композиції. Використання багатьох різних напрямків, особливо косих, посилює враження руху і тривоги.

Домінуючий у композиції горизонтальний напрямок підсилює враження спокою.

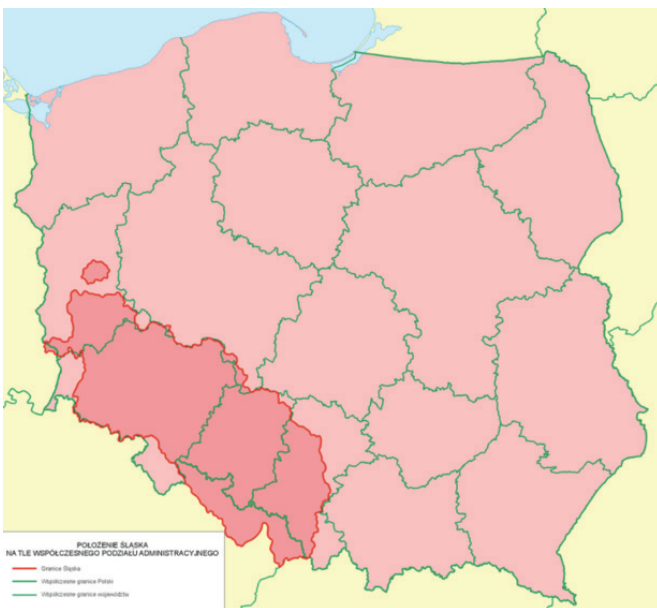
Використання багатьох різних напрямків у композиції, особливо косих, підсилює **враження руху та тривоги**.

Враження статичності (стійкості та нерухомості) викликають **системи, засновані на горизонтальній основі**. Симетричне розташування посилює враження статичності. **Динамізм, тобто враження руху в композиції**, створюється шляхом позбавлення її горизонтальної основи, **використання в ній діагональних, ламаних і заплутаних ліній**. Динамічні системи експресивні, вони можуть виражати тривогу і хаос.

Композиції можуть викликати різні настрої, також відповідним чином впливаючи на якість кольору, розподіл цінностей тощо.

„Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” – muzealny spacer przez historię Górnego Śląska
«Світло історії. Верхня Сілезія протягом всієї історії» – музейна прогулянка по історії Верхньої Сілезії

KARTA PRACY GR. I / РОБОЧИЙ ЛИСТ ГР. I

Śląsk

Województwo Śląskie

1. Znajdź rotundę w Cieszynie – zabytkową budowlę ze średniowiecza. / Знайдіть ротонду в Цешині – історичну споруду середньовіччя. Z jakiego wieku pochodzi? / З якого віку?

Jaki styl architektoniczny prezentuje? Jakie są cechy tego stylu? / Який архітектурний стиль він представляє? Які особливості цього стилю?

2. Znajdź kawiarnię z czasów rewolucji przemysłowej. / Знайдіть кав'ярню часів промислової революції.

Na czym polega fenomen zabudowy Śląska w czasie rewolucji przemysłowej? Co znaczy, że na zabudowę składa się „miasto obok miasta”? / Який феномен сілезької забудови під час промислової революції? Що означає, що забудова складається з «міста поруч з містом»?

3. II wojna światowa i okupacja – znajdź salę mówiącą o historii tego czasu. / Друга світова війна та окупація – знайдіть кімнату, яка розповідає про історію того часу.

Co to była VOLKSLISTA? Czemu od wpisania na tę listę mogło zależeć czyjeś życie? / Що таке VOLKSLISTA? Чому чиєсь життя може залежати від попадання в цей список?

Źródło: <https://www.google.com/amp/s/auto.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/526980,fiat-126p-maluch-produkcja-ruszyla-w-1973-roku-daniel-gedacht-usa-konsul-wideo.html.amp>

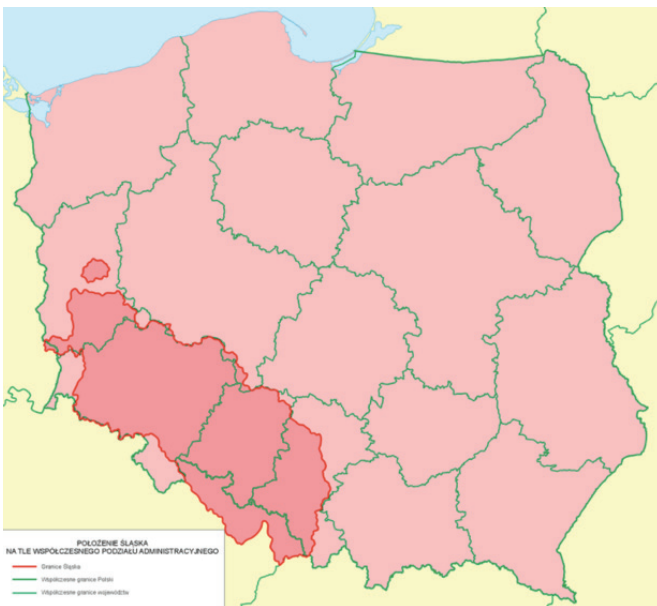
4. Znajdź „małego Fiata”. Pooglądaj go uważnie. Co o nim myślisz? Wygodny?

Gdzie go produkowano? W jakim czasie? Czemu był tak popularny? (Spróbujcie przetłumaczyć polecenie uczniom ukraińskim)

„Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” – muzealny spacer przez historię Górnego Śląska

«Світло історії. Верхня Сілезія протягом всієї історії» – музейна прогулянка по історії Верхньої Сілезії

KARTA PRACY GR. II / РОБОЧИЙ ЛИСТ ГР. II

Śląsk

Województwo Śląskie

1. Znajdź bibliotekę i książkę „Officina ferraria”. Z jakiego wieku pochodzi? Kto jest jej autorem? / Знайдіть бібліотеку та книгу «Officina ferraria». З якого віку? Хто є його автором?

O czym pisał autor? Na czym polega fenomen tego dzieła? / Про що писав автор? У чому полягає феномен цього твору?

2. Znajdź kawiarnię z czasów rewolucji przemysłowej. / Знайдіть кав’ярню часів промислової революції.

W czasie rewolucji przemysłowej powstały nie tylko kopalnie huty. Kiedy i gdzie zbudowano pierwsze zoo, tor kolarski i teatr? / Під час промислової революції були побудовані не тільки шахти та металургійні заводи. Коли і де були побudовані перший зоопарк, велотрека і театр?

3. I wojna światowa i powstania śląskie – znajdź salę mówiącą o historii tego czasu. / Перша світова війна і Сілезькі повстання – знайдіть кімнату, яка розповідає про історію того часу. Kiedy miały miejsce powstania śląskie? Cemu zorganizowano plebiscyt? Kto go wygrał? / Коли відбулися Сілезькі повстання? Чому був організований плебісцит? Хто виграв?

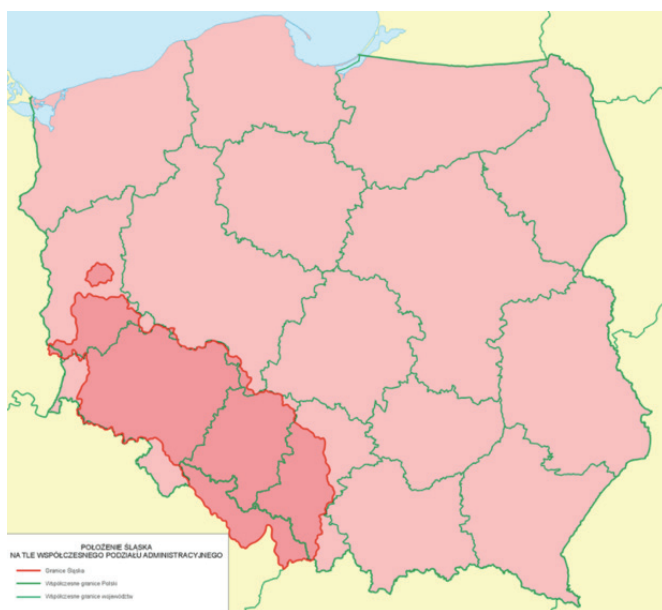

4. Znajdź mieszkanie w bloku, w tak zwanej „wielkiej płycie”. Co o nim myślisz? Wygodne? Ładne? / Знайдіть квартиру в багатоквартирному будинку, у так званому «великому кварталі», що ти про нього думаєш? Зручно? гарно? Co to była „mała stabilizacja”. / Що таке «маленька стабілізація»?

„Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” – muzealny spacer przez historię Górnego Śląska

«Світло історії. Верхня Сілезія протягом всієї історії» – музейна прогулянка по історії Верхньої Сілезії

KARTA PRACY GR. III / РОБОЧИЙ ЛИСТ ГР. III

Śląsk

Województwo Śląskie

1. Znajdź śląskie mieszkanie z okresu międzywojennego i sfotografuj „roma” (słowo gwarowe). / Знайдіть сілезьку квартиру міжвоєнного періоду та сфотографуйте «рома» (діалектне слово).

Jakie typowe meble się tam znajdowały? Co wyznaczało rytm życia społecznego? / Які типові меблі були? Що визначило ритм суспільного життя?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Znajdź informacje o Bazylice Św. Antoniego z Rybnika. / Найдіть інформацію про Bazylicę Św. Antonія із Рибника

Jakie inne wielkie budowle powstały w tamtym czasie na Śląsku? / Які ще великі будівлі були побудовані в Сілезії того часу?

.....

.....

.....

.....

.....

3. II wojna światowa i okupacja – znajdź salę mówiącą o historii tego czasu. / Друга світова війна та окупація – знайдіть кімнату, яка розповідає про історію того часу.

Co to była TRAGEDIA GÓRNOŚLĄSKA? Kiedy miała miejsce? Kogo przymusowo wywożono z Śląska? / У чому полягала ВЕРХНОСІЛЕЗЬКА ТРАГЕДІЯ? Коли це відбулося? Кого примусово виселили з Сілезії?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znajdź szkolną klasy z dawnych czasów. Co o niej myślisz? Wygodna? / Знайдіть шкільні класи з давніх часів. що ти про неї думаєш? Зручно?

W jakim języku uczono wtedy na Śląsku? Gdzie uczono się języka polskiego? / Яку мову в той час викладали в Сілезії? Де вивчали польську мову?

.....

.....

.....

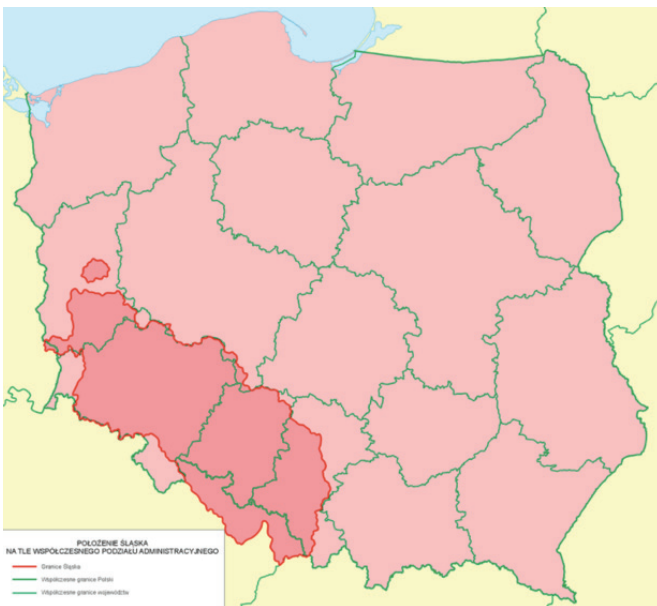
.....

.....

„Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów” – muzealny spacer przez historię Górnego Śląska

«Світло історії. Верхня Сілезія протягом всієї історії» – музейна прогулянка по історії Верхньої Сілезії

KARTA PRACY GR. IV / РОБОЧИЙ ЛИСТ ГР. IV

Śląsk

Województwo Śląskie

1. Znajdź śląskie mieszkanie z okresu międzywojennego i sfotografuj „bifyj” (słowo gwarowe). / Знайдіть сілезьку квартиру міжвоєнного періоду та сфотографуйте «bifyj» (діалектне слово).

Jakie typowe meble się tam znajdowały? Co wyznaczało rytm życia społecznego? / Які типові меблі були? Що визначило ритм суспільного життя?

.....

.....

.....

2. Znajdź informacje o osiedlu Giszowiec i Nikiszowiec. / Знайдіть відомості про маєток Гішовець і Нікішовець.

Co to były osiedla patronackie? Z jakiego okresu pochodzą? Czy ludzie chcieli tam mieszkać? / Що являли собою патронатні маєтки? З якого вони періоду? Люди хотіли там жити?

.....

.....

.....

3. Stan wojenny i „Solidarność” – znajdź salę mówiącą o historii tego czasu. / Воєнний стан і «Солідарність» – знайдіть кімнату, яка розповідає про історію того часу.

Gdzie na Śląsku strajkowano w 1980 i 1981 roku? Dlaczego strajkowano? Co stało się na Kopalni Wujek? / Де були страйки в Сілезії в 1980 i 1981 роках? Чому був страйк? Що сталося на шахті Вуєк?

.....

.....

.....

4. Rewolucja przemysłowa – XIX wiek – znajdź salę mówiącą o historii tego czasu. / Промислова революція – 19 століття – знайдіть кімнату, яка розповідає про історію того часу.

Kiedy sprowadzono pierwszą maszynę parową na Śląsk? Kiedy przestano zatrudniać do pracy dzieci poniżej 9 lat? / Коли до Сілезії привезли першу парову машину? Коли діти до 9 років перестали працювати?

.....

.....

.....

Sylwia Bloch

DZIEŃ INTEGRACJI POLSKO-UKRAIŃSKIEJ

W dniu 5 maja 2022 r. jako Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku współorganizowaliśmy DZIEŃ INTEGRACJI POLSKO-UKRAIŃSKIEJ na terenie gminy Czerwionka-Leszczyny.

DZIEŃ OTWARTEJ INTEGRACJI POLSKO-UKRAIŃSKIEJ

5 MAJA

W GODZ. 13.00-17.00

CENTRUM KULTURALNO-EDUKACYJNE W CZERWIONCE-LESZCZYNACH
UL. 3 MAJA 36 D

- ▶ OFERTY PRACY
- ▶ PORADY OBYWATELSKIE
- ▶ PORADY PRAWNE
- ▶ NAUKA JĘZYKA POLSKIEGO
- ▶ ZABAWY I ANIMACJE DLA DZIECI

День відкритої інтеграції Польсько - Українська

5 травня

від 13:00 - 17:00

Центр культурно - едукативний в Черв'юноце - Лещинах
вул. 3 Мая 36D

- ▶ пропозиція роботи/ працевлаштування
- ▶ поради для громадян
- ▶ юридичні поради
- ▶ навчання польської мови
- ▶ забави і мультфільми для дітей

Dzień Otwartej Integracji Polsko-Ukraińskiej został zorganizowany z inicjatywy Pana Wojewody Śląskiego Jarosława Wieczorka, członka Zarządu Województwa Śląskiego – Pani Beaty Białowas, członka Zarządu Województwa Śląskiego Pani Izabeli Domogała, Dyrektora Departamentu Edukacji, Nauki i Współpracy z Młodzieżą – Pani Danuty Maćkowskiej, KSSE i prezesa Janusza Michałka oraz oczywiście dzięki Gminie i Miastu Czerwionka-Leszczyny, Panu burmistrzowi Wiesławowi Janiszewskiemu i jego pracownikom.

Atrakcyjne działania dla społeczności polskiej i ukraińskiej, w tym lekcje języka polskiego, proponowały jednostki oświatowe Samorządu Województwa Śląskiego:

- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Śląskiego w Gliwicach (pod kierownictwem Pani Dyrektor Ewy Bijańskiej);
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Śląskiego w Raciborzu (pod kierownictwem Pani Dyrektor Haliny Dec);
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Śląskiego w Katowicach (pod kierownictwem Pani Dyrektor Julii Dziurskiej);
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Śląskiego w Zabrze (pod kierownictwem Pani Dyrektor Iwony Maślerz);
- Regionalne Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sosnowcu (pod kierownictwem Pani Dyrektor Renaty Dusza);
- Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku (pod kierownictwem Pani Dyrektor Sylwii Bloch) oraz Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rybniku wchodząca w struktury RODN i IP „WOM” w Rybniku.

Spotkanie prowadziła Rzecznik Wojewody Śląskiego Pani Alina Kucharzewska.

Przygotowania do Dnia Integracji – kokarda narodowa polska i ukraińska w wykonaniu nauczycieli-doradców metodycznych RODN i IP „WOM” w Rybniku.

FOTOGALERIA

Szczegółowe informacje:

<https://dziennikzachodni.pl/w-czerwionceleszczynach-integrowano-sie-z-uchodzcami-z-ukrainy-zorganizowano-dla-nich-dzien-integracji-pomagano-min-w-szukaniu/ar/c1-16325143>

<https://www.katowice.uw.gov.pl/aktualnosci/dzien-otwartej-integracji-polsko-ukrainskiej-w-czerwionce-leszczynach>

<https://www.czerwionka-leszczyny.pl/urząd/aktualnosci/Dzien-Otwartej-Integracji-Polsko-Ukrainskiej-w-Centrum-Kulturalno-Edukacyjnym-/idn:9517>

<https://www.radio90.pl/dzien-otwartej-integracji-polsko-ukrainskiej-w-cke-w-czerwionce-leszczynach.html>

<https://www.rybnik.com.pl/wiadomosci,tu-ukraincy-mogli-w-szystko-zalatwic-za-nami-dzien-integracji-w-czerwionce-leszczynach,wia5-3266-52170.html>

Sylwia Bloch

– nauczyciel-konsultant,
dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku

Lucyna Ryszka

W ZDROWYM CIELE, ZDROWY DUCH

W Sportowej Szkole Podstawowej nr 2 w Radlinie zrealizowany został program własny „Kęs ma sens” w ramach zajęć świetlicowych. Uczniowie kl. I–III wzięli udział w specjalnych lekcjach organizowanych przez p. Lucynę Ryszkę, które miały za zadanie utrwalić zdrowe nawyki żywieniowe u dzieci.

Z uwagi na to, iż uczniowie znaczną część dnia spędzają w szkole, warto kształtować u nich zdrowy tryb życia, który wpływa nie tylko na ich prawidłowy wzrost, ale w szczególności odgrywa szczególną rolę w rozwoju dzieci. Wysokowartościowe produkty, które zawierają ważne witaminy i minerały pozytywnie wpływają na nasz organizm. Dzieci podczas zajęć mogły porozmawiać o piramidzie żywienia, zdrowych posiłkach, swoich nawykach, a także miały okazję przygotowywać samodzielnie sałatki warzywne i owocowe. Poprzez zabawę świadomie mogły kształtować swoje upodobania kulinarne, a także komponować smaczne, wartościowe przekąski i nie tylko. Podczas panującej pandemii COVID-19 uczniowie nie zrezygnowali z realizacji programu i wykonali w swoich domach kolorowe oraz pyszne kanapki. Zwieńczeniem programu stało się malowanie przez uczniów farbami bawełnianych toreb. Malowidła przedstawiały uwielbiane przez dzieci warzywa i owoce, a także elementy zdrowych nawyków, które zostały zapamiętane i utrwalone.

Scenariusz zajęć „W zdrowym ciele, zdrowy duch” w ramach programu własnego KĘS MA SENS

Opracowała: mgr Lucyna Ryszka

Cele główne:

- poznawanie zdrowego sposobu odżywiania się;
- wyrabianie nawyków zdrowego odżywiania;
- poznawanie pozytywów zdrowego sposobu odżywiania się;

- poznawanie negatywów szkodliwego sposobu odżywiania.

Cele operacyjne:

Dziecko potrafi:

- wymienić poszczególne elementy piramidy żywienia;
- nazwać elementy zdrowej żywności;
- przygotować proste, zdrowe przekąski;
- odróżnić zdrową żywność od szkodliwej;
- działać w grupie.

Metody:

- pokaz
- pogadanka
- obserwacja
- działania praktyczne
- praca twórcza
- inscenizacja

Formy pracy:

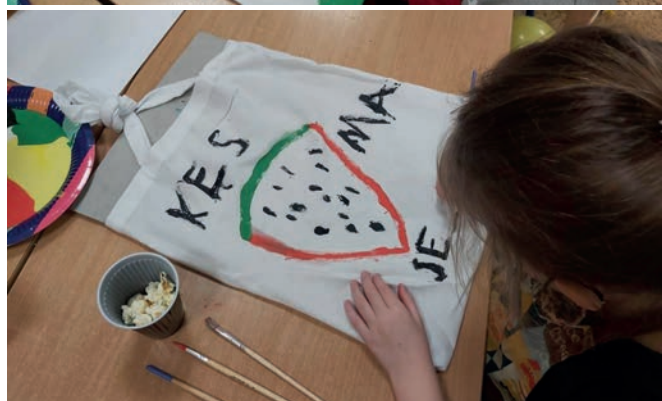
- indywidualna
- grupowa
- zespołowa

Pomoce i środki dydaktyczne: plakaty, ilustracje, książki, projektor, grafika wektorowa, rysunki, rekwizyty, przybory piśmiennicze, brystol, zdrowa żywność, papierowe talerze, sztucce, miski, deski do krojenia, fartuszki.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie uczniów.
2. Wprowadzenie do tematu. Omówienie przebiegu zajęć.
3. Wyświetlenie prezentacji na temat zasad bezpieczeństwa obowiązujących podczas przygotowywania posiłków.
4. Wykonanie projektów swoich przekąsek przez uczniów.

5. Przygotowanie i omówienie środków dydaktycznych przy stolikach.
6. Przygotowanie produktów, aby były gotowe do spożycia.
7. Wykonanie ulubionych oraz zdrowych przekąsek i potraw przez uczniów.
8. Omówienie wykonanych przekąsek i potraw pod względem ich walorów zdrowotnych oraz kaloryczności. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
9. Podsumowanie zajęć i konsumpcja wykonanych przez dzieci przekąsek oraz potraw.

Wszystkie zdjęcia autorstwa Lucyny Ryszki

Lucyna Ryszka

– nauczyciel Sportowej Szkoły Podstawowej nr 2
w Radlinie

Anna Krzyżanowska, Dominika Mogielnicka

CZYTANIE JEST PRZEDSZKOLNĄ PRZYGODĄ!

Wprowadzenie do autorskich propozycji nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie inspiracji literaturą

Z przyjemnością powracamy do realizowanego w minionym roku projektu czytelniczego „Czytanie jest przygodą!”. W ramach tej inicjatywy nauczyciele wychowania przedszkolnego wypracowali ciekawe propozycje aktywności opartych o jedną z pięciu rekomendowanych książek dla najmłodszych.

Przebieg projektu w przedszkolach

1. Zgłoszenie przedszkoli do projektu.
2. Opracowanie propozycji aktywności dla dzieci w wieku przedszkolnym w oparciu o jedną z pięciu propozycji literackich.
3. Opracowanie zestawienia inspiracji wspierających pracę nauczycieli i zachęcających do budowania procesu dydaktycznego w oparciu o literaturę.
4. Przyznanie przedszkolom tytułu placówki promującej czytelność.

Założeniem projektu skierowanego do pedagogów na etapie edukacji przedszkolnej było zainspirowanie ich do autorskiego budowania procesu dydaktycznego w oparciu o wybrane teksty literackie. Nauczyciele zostali zaproszeni do wykreowania

zestawu pomysłów na działania o charakterze poznawczym i twórczym (wykraczającym poza standardową funkcję rozwijania słownikowo-komunikacyjnego), do wykorzystania w ramach edukacji przedszkolnej. Tym samym, w toku bezpośredniego zetknięcia ze słowem pisanym/czytanym, dzieci mają okazję do nabywania wszelkich kompetencji: matematycznych, motorycznych czy społecznych. Bo każda historia, każde słowo, codziennie może prowadzić je do przygody przeżywanej wspólnie z rówieśnikami, zarówno w przedszkolnej sali, jak i w otoczeniu przyrodniczym.

Dlaczego osobisty i wieloaspektowy odbiór literatury jest tak istotny w rozwoju dziecka?

Korzyści rozwojowe płynące z kontaktu małego dziecka z książką mogą być wszechstronne, szczególnie gdy towarzyszy mu ekspresyjnie czytający dorosły! Bez wątplenia, w toku słuchania i werbalnego reagowania na tekst literacki, dzieci nabywają szerokie kompetencje w obszarze komunikowania się z innymi (poszerzania słownictwa biernego i czynnego, wyrażania swoich myśli poprzez proste i złożone wypowiedzi „na temat”, dostrzegania kolejności wydarzeń i zależności przyczynowo-skutkowych). Świadomy pedagog doceni znaczenie głośnego czytania jako przestrzeni sprzyjającej budowaniu pola uwagi słuchowej dziecka oraz koncentracji na tym, co i w jaki sposób mówi druga osoba (tu bezcenne są doświadczenia ekspresyjnego odbioru intonacji, akcentu, tempa i artykulacji mowy, dające szansę na naśladowanie zjawisk prozodycznych mowy w procesie komunikowania się z innymi).

Wreszcie wiele mówi się o wpływie literatury na kompetencje społeczno-emocjonalne małego człowieka. Bo niezależnie od tego, czy tekst pisany jest prozą czy wierszem, nawiązuje do zachowań i wartości, pozwala dziecku na ich waloryzację i stopniowy rozwój empatii względem ludzi, fauny czy flory.

Ale czy poza standardowo przyjmowanym schematem pracy z książką, opartym o zestaw pytań odnoszących się do jej bohaterów, przebiegu wydarzeń i wiodącego przesłania utworu, okraszonych pracą plastyczną (zrealizowaną różnorodnymi technikami), próbujemy wydobyć z niego potencjał poznawczy z innych obszarów kompetencji? Czy szukamy inspiracji do aktywności matematycznych, ruchowych, prawdziwie twórczych (słowotwórczych i konstrukcyjnych) kreacjach, które śmiało można by nazwać dziełem sztuki?

Z myślą o kreatywnym podejściu nauczyciela wychowania przedszkolnego do tekstu literackiego, w ramach projektu „Czytanie jest przygodą!” zaproponowaliśmy pedagogom zestaw kilku rekomendowanych książek o zróżnicowanych motywach przewodnich do twórczej interpretacji. Próba wydobywania z nich nieoczywistego zasobu (poznawczego, badawczego czy motorycznego) daje nauczycielowi sporą dawkę poczucia sprawstwa i jest jasnym przejawem jego autonomii nauczania i wychowania! To kreatywne wyzwanie i przygoda zarazem, na dodatek nie tylko dla dziecka (postawionego przed niezwykłym zadaniem), ale także dla samego nauczyciela!

Zapraszam do zapoznania się z pierwszą z propozycji nadesłanych przez nauczycieli biorących udział w projekcie „Czytanie jest przygodą!”.

Zestaw aktywności dla dzieci w wieku przedszkolnym, oparty o książkę „Wiewiórki, które nie chciały się dzielić” (autorstwa Rachel Bright i Jima Field’a) przygotowała pani **Dominika Mogielnicka**, nauczycielka pracująca w Przedszkolu z Oddziałami Specjalnymi i Integrycyjnymi nr 48 w Zabrze.

„Wiewiórki, które nie chciały się dzielić” to historia o Cyrylu i Błażeju – wiewiórkach wykazujących skrajnie odmienne postawy wobec gromadzenia zapasów na zimę, a co za tym idzie – ponoszących odmienne konsekwencje w obliczu zbliżającej się srogiej zimy. Walka o ostatnią szyszkę w sezonie (będącej dla Cyryla kwestią przetrwania) stawia oboje w obliczu prawdziwych niebezpieczeństw ze strony innych mieszkańców lasu czy sił natury. Pozytywne przesłanie utworu odnosi się wprost do odkrywania przyjemności dzielenia się z innymi i bycia ze sobą razem.

Opracowaniu zestawu aktywności inspirowanych historią wiewiórek, towarzyszą fotografie wykonane przez nauczycielkę.

Aktywności matematyczne inspirowane książką „Wiewiórki, które nie chciały się dzielić”

W ramach proponowanych zabaw dziecko ma okazję do:

- budowania pola uwagi wzrokowej i słuchowej;
- doskonalenia koncentracji uwagi, uważnej obserwacji i pamięci;
- wielozmysłowej stymulacji OUN (wzmacniania integracji sensorycznej);
- przeliczania ilości elementów zbioru, posługując się liczebnikami głównymi;
- klasyfikowania przedmiotów według wybranej cechy (kilku cech jednocześnie);
- dostrzegania i kontynuowania rytmicznego układu przedmiotów;
- konstruowania z wyobraźni, wykorzystując dostępną materiał naturalny.

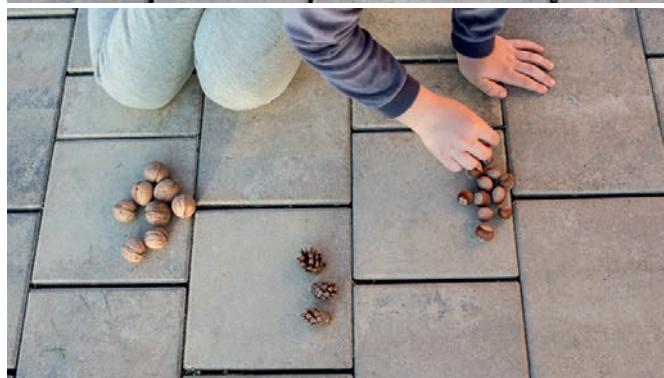
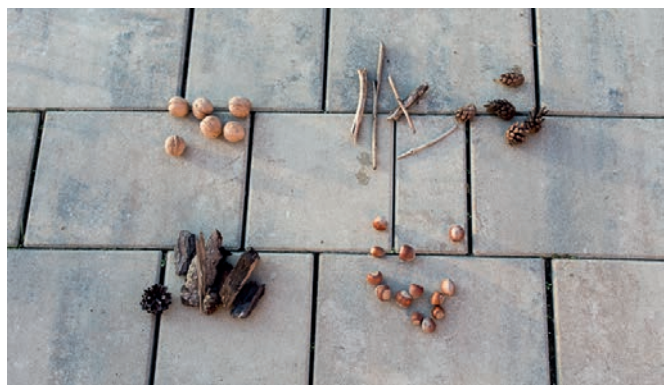
„Zbieramy zapasy”

W wyznaczonym obszarze (na terenie ogrodu przedszkolnego lub parku/lasu) wytyczamy miejsce, w którym dzieci będą gromadzić znalezione zapasy. Do zaznaczenia miejsca zbiórki możemy użyć obręczy, hula-hop lub skakanki.

Dzieci poszukują naturalnych okazów (tj. orzechy, kasztany, żołądź, szyszki, patyki), imitujących gromadzone przez wiewiórki zapasy na zimę. Ilość elementów jest dowolna, zależna jedynie od wieku i możliwości dzieci.

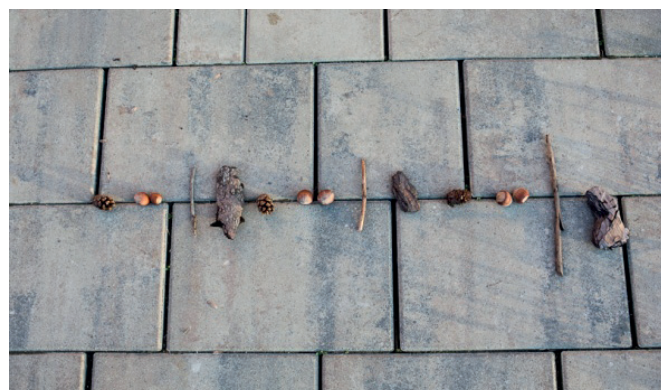

Zachęcamy dzieci do podjęcia próby sklasyfikowania obiektów. Ze znalezionych elementów tworzą zbiory, uwzględniając jedną lub dwie cechy jednocześnie. Kryteria klasyfikacji może zaproponować nauczyciel lub dzieci, wykorzystując w nieskrępowany sposób swoje pokłady wyobraźni.

Dzieci przeliczają ilość elementów każdego ze zbiorów. Ustalają wynik liczenia, utrwalając znaczenie ostatniego wypowiedzanego liczebnika.

Próbują porównać liczebność dwóch wybranych zbiorów, poprzez dobranie jego elementów w pary lub dokonywanie operacji w pamięci oraz zastosowanie określeń typu: mniej, więcej, tyle samo, o ile więcej. Starszym dzieciom, znającym zapis cyfrowy w zakresie 0–9, można zaproponować ułożenie ze zgromadzonych elementów kształtu cyfry adekwatnej do ilości obiektów danego zbioru.

Zgromadzone przedmioty można wykorzystać do tworzenia układów rytmicznych (typ: ab, aab, abc i bardziej złożonych). Warto zachęcić dzieci do samodzielnego budowania układów oraz do kontynuowania rytmu odczytanego w propozycjach rówieśników w grupie.

„Super pamięć wiewiórki”

Reguły zabawy są proste, a sprawności, jakiej dzieci w jej trakcie nabywają (utrzymanie uwagi wzrokowej, rozwój pamięci) – bezcenne.

Dzieci obserwują, w jakich miejscach nauczyciel chowa orzeszki i starają się je zapamiętać. Następnie po kolei podchodzą do miejsc, gdzie orzeszki zostały odłożone, ale nie mogą w tym momencie ich szukać w przestrzeni zabawy. Warto rozważyć wprowadzenie limitu czasu na przyniesienie

orzecha (na przykład do czasu przeliczenia przez grupę do 10). Odnalezione i zagubione okazy można przeliczyć i porównać liczebność (odpowiadając na pytania: Ile orzechów zje wiewiórka? Z ilu zapomnianych orzechów wyrośnie nowe drzewko?).

Trudność zadania można stopniować, różnicując ilość schowanych orzechów czy limit czasu na ich wskazanie. Zabawę można realizować na zewnątrz przedszkola oraz w sali zajęć, w ramach zajęć indywidualnych, w małym zespole i z całą grupą.

„Ilustracje z natury”

Aktywność polega na wykreowaniu ilustracji do książki z wykorzystaniem znalezionej w najbliższym otoczeniu materiału przyrodniczego. Wybór motywu ilustracji (tematu/sceny z książki) może zostać powierzony dzieciom, może opierać się systemie losowym lub na dyrektywnej decyzji nauczyciela. Dzieci mają okazję rozwijać swoją wyobraźnię oraz umiejętność planowania pracy w czasie i na wyznaczonej przestrzeni.

„Runo leśne”

Przygotowujemy pojemnik z różnymi naturalnymi elementami (tj. ziemia, mech, patyki, liście, kamienie itp.). Następnie ukrywamy w nim kilka niewielkich szyszek. Dziecko za pomocą zmysłu dotyku (z zamkniętymi/zasłoniętymi oczami) stara się odnaleźć ukryte szyszki. Stymulujemy jego receptory dotykowe, niwelujemy ewentualne sensoryczne obawy i pracujemy nad poczuciem sprawstwa oraz doprowadzaniem swojej aktywności do końca.

„Malujemy lasem”

Przygotowujemy wieczko z pudełka po butach lub odcięte dno niewielkiego kartonu, kartkę papieru, farby plakatowe w wybranych kolorach, materiał naturalny (tj. szyszkę). Wkładamy kartkę do pudełka i umieszczamy na niej kleksy z farbą. Dziecko wkłada do środka szyszkę i manipulując pokrywką stara się rozprowadzić farbę po kartce. Ruchy powinny być spokojne i skoordynowane na tyle, by szyszka trafiała na kleksy z farbą i nie wypadła z pudełka. Dziecko nadaje nazwę wykonanej w ten sposób ilustracji, wyodrębniając widoczną w niej postać lub rzecz.

„Zadanie na poszukiwanie”

Dzieci wybierają się na spacer w najbliższej okolicy. Uważnie obserwują otoczenie, wyszukując elementy umieszczone na karcie poszukiwawczej. Każdy znaleziony obiekt w danej kategorii zaznaczają na karcie poprzez wstawienie kropki w sąsiadującym polu. Po zakończeniu zabawy podsumowujemy liczbę obiektów. Możemy porównać ich liczebność. Ciekawą propozycją jest podjęcie próby sformułowania wniosku z obserwacji – odpowiadającego na pytanie „Dlaczego tych przedmiotów jest tutaj więcej/mniej?”.

Przykładowa karta poszukiwawcza:

Polecenie do zadania:

Zaznacz, co udało Ci się znaleźć (wstaw tyle samo kropek, ile odnalazłeś elementów).

PATYK		
KAMIEŃ		
MRÓWKA		
ORZECH WŁOSKI		
KORA		

„Zaczarowane słowa”

Gra słowna prowadząca do własnych eksperymentów językowych, rozwijająca kompetencje w zakresie analizy i syntezy słuchowej wyrazów. W toku zabawy dzieci starają się modyfikować znane im wyrazy zastępując ich pierwsze sylaby przedrostkiem powiązany z elementem zaczerpniętym z książki (np. z wyrazem szyszka). Wskutek działań słowotwórczych, uwzględniających prawdziwe i nieistniejące wyrazy, powstają takie propozycje, jak: wiewiórki/szyszurki, pani/szyszani, przedszkole/szyszole, grupa/szyszupa, parasol/szyszasol itd.

* * *

Wspólnie z autorką powyższej propozycji zachęcamy do twórczej zabawy z Cyrylem i Błażem!

mgr Anna Krzyżanowska

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku
koordynator projektu „Czytanie jest przygodą!” dla edukacji przedszkolnej

mgr Dominika Mogielnicka

– nauczyciel wychowania przedszkolnego, oligofrepedagog, Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi i z Oddziałami Integracyjnymi nr 48 w Zabrze

Anna Krzyżanowska

ETWINNING – milion powodów, milion sposobów, milion możliwości!

Nie mogę się powstrzymać. Muszę to powiedzieć – dosłownie, przekornie i z przekonaniem, szczególnie w tych jakże wyjątkowych okolicznościach:

Nauczycielu – jeśli dotąd nie słyszałeś o Programie eTwinning – to oznacza, że albo przespałeś ostatnich 16 lat w edukacji (jak niedźwiedź zimę), albo pracowałeś na innej planecie!

W tych słowach nie ma ani odrobiny przesady. Program eTwinning – forma międzynarodowej i krajowej współpracy przedszkoli i szkół za pośrednictwem

Internetu i nowoczesnych narzędzi TIK – od półtorej dekady łączy nauczycieli i uczniów z 44 krajów, umożliwiając im realizację wspólnych projektów edukacyjnych oraz udział w przeróżnych formach doskonalenia zawodowego.

Od kilku lat realizacja projektów edukacyjnych w Programie eTwinning jest rekomendowana nauczycielom języka obcego nowożytnego w dedykowanej im podstawie programowej kształcenia ogólnego na II etap edukacyjny. Z uwagi na potrzeby kształcenia językowego i możliwości Programu wydaje

się to sprawą oczywistą. Ale eTwinning może być doskonałym narzędziem edukacyjnym stosowanym przez nauczycieli innych przedmiotów, na dodatek niezależnie od ich kompetencji posługiwania się językami obcymi. Wykorzystanie możliwości programu w realizacji założeń dydaktycznych drogą pracy projektowej z uczniami udowadniają (na co dzień i od święta) nauczyciele na każdym etapie edukacji, od przedszkoli do szkół ponadpodstawowych. I jest ich niemało – w Europie, w Polsce, na Śląsku.

Koniec roku 2021 to dla eTwinning wyjątkowa okazja do świętowania – na platformie właśnie zarejestrował się milionowy użytkownik (więcej informacji pod linkiem: <https://bit.ly/jestnasmilion>). Nie wiemy wprawdzie, z jakiego kraju pochodzi i jakiego przedmiotu uczy, ale nie odbiera to ogólnej radości z bycia eTwinnerem „jednym na milion”.

Autonomia nauczyciela i elastyczność działań, stanowiące podstawę eTwinning sprawiają, że każdy nauczyciel ma okazję odnaleźć w nim własną ścieżkę współpracy i rozwoju zawodowego, adekwatną do swoich priorytetów oraz potrzeb uczniów. To bogactwo różnorodności – a jeśli jest nas okrągły milion, śmiało można powiedzieć, że mamy do czynienia z milionem powodów, milionem sposobów i milionem możliwości.

Polski portal eTwinning (www.etwinning.pl) oraz portal europejski (www.etwinning.net) gromadzą ogromne zasoby materiałów (publikacji, scenariuszy zajęć, przykładów ciekawych projektów), dostępnych dla wszystkich pedagogów, terapeutów, dyrektorów szkół i przedszkoli, poszukujących inspiracji dla swojego warsztatu pracy. Zarejestrowani użytkownicy mają do dyspozycji platformę *eTwinning Live*, na której poszukują parterów do współpracy projektowej, komunikują się ze sobą, a w poszukiwaniu inspiracji dołączają do mniejszych zespołów tematycznych (*Grupy eTwinning*) lub przeglądają profile projektów realizowanych przez innych nauczycieli.

Co bardzo istotne, nie tylko z punktu widzenia polskiego nauczyciela zobowiązanego do ustawicznego doskonalenia zawodowego, eTwinnerzy mogą uczestniczyć w warsztatach, konferencjach, seminariach i webinarach, stacjonarnie i zdalnie, w kraju i za granicą, prowadzonych w języku polskim i w innych językach europejskich. Tą drogą poznają nowe koncepcje edukacyjne i metody pracy, nabierają

biegłości i pewności w stosowaniu nowoczesnych technologii w edukacji. Jeśli wybrali ścieżkę współpracy zagranicznej, komunikują się z partnerami, ucząc się języków obcych w naturalnych sytuacjach. Wszystko to bezpłatnie, bez ukrytych warunków (zapisanych drobnym drukiem pod tekstem).

Co więcej, ambasadorów programu eTwinning (czynnych zawodowo nauczycieli realizujących projekty na różnych etapach edukacji) można zaprosić do przeprowadzenia warsztatów stacjonarnych w dowolnej placówce. Bezpłatnie, jeśli ktoś ma co do tej kwestii jakiegokolwiek wątpliwości. Dane kontaktowe śląskich przedstawicieli Programu są dostępne pod linkiem: <https://etwinning.pl/województwo-slaskie/>

To wszystko brzmi niewiarygodnie? Być może. Ale tak to z eTwinningiem jest, było i będzie. Jest na wyciągnięcie ręki każdego, kto chce po niego sięgnąć. Dlaczego więc nie każdy jeszcze to zrobił? Co nas powstrzymuje przed rejestracją w Programie i korzystaniem z jego możliwości?

Z rozmów z nauczycielami prowadzonych przy okazji licznych spotkań szkoleniowych czy konsultacji wyłania się kilka poważnych obaw, wynikających zarówno z sytuacji zawodowej (także atmosfery w systemie edukacji i warunków pracy) oraz z nieznaności specyfiki Programu eTwinning.

Pozwolę sobie nawiązać do tych obaw i mitów i obalić je (mam nadzieję) raz na zawsze.

Za dużo pracy, za mało czasu...

Powiedzieć, że nauczyciele są obciążeni zbyt szerokim zakresem obowiązków i spełnianiem wielostronnych oczekiwań, to niewiele powiedzieć. Jeśli zdajemy sobie sprawę z presji na efektywność wykorzystania czasu wiszącej nad głową nauczyciela starającego się zrealizować pełen zakres programu przedmiotu, nie dziwi podejrzliwość wobec treści i aktywności dokładanych do napiętego lekcyjnego grafiku. Stąd ze zrozumieniem należy traktować opór pedagogów przed nakładaniem na siebie dodatkowych zobowiązań, wymagających czasu i zaangażowania.

W mojej ocenie eTwinning nie musi być jednak zadaniem dodatkowym, wychodzącym poza program nauczania. Wystarczy zmienić perspektywę. Wystarczy gdy projekty, jakich się podejmujemy wraz z uczniami, będą poruszać zagadnienia, do których wypracowania jesteśmy zobowiązani. I o ile nie sposób w projekcie umieścić 100% wymaganych treści przedmiotowych, to praca metodą projektu nad pewnym wąskim zakresem tych treści może okazać się rozwiązaniem efektywnym pod wzglę-

dem dydaktyki i optymalnym wobec dyspozycji czasowej uczniów i nauczycieli.

Prosty temat, niewiele (za to konkretnych) zadań opartych na współpracy – to kompromisowe rozwiązanie. W zasięgu każdego pedagoga, w ramach jego codziennych obowiązków, choć realizowanych nieco inaczej.

Nie znam języka, to nie dla mnie...

Perspektywa współpracy przedszkoli i szkół w międzynarodowych projektach eTwinning jest priorytetowym założeniem tego programu. Fakt ten utrwala poniekąd w nauczycielach innych przedmiotów przekonanie, że do realizacji zamierzeń projektowych niezbędna jest dobra, co najmniej komunikatywna znajomość języków obcych. Stąd blisko już do stawiania samym sobie barier (czy wymówek) względem podejmowania prób współpracy, a nawet samej rejestracji w eTwinning.

Tymczasem należy zdawać sobie sprawę, że eTwinning funkcjonuje równocześnie w warunkach krajowych czy regionalnych, a nawet w obrębie tych samych miejscowości. Na pierwszym miejscu stawia się wówczas na efekt współpracy nauczycieli i uczniów nad zasobami poznanymi, a kompetencje w obszarze posługiwania się językiem obcym schodzą na drugi plan lub nie stanowią zaplanowanej wartości dodanej.

Zresztą, nawet gdy oceniamy te swoje kompetencje językowe surowo (co jest charakterystyczne dla mieszkańców kraju nad Wisłą), warto zauważyć, że po drugiej stronie wirtualnej współpracy nie mamy do czynienia z autochtonami z nad Tamizy. Nauczyciele w toku komunikacji często posługują się różnego rodzaju translatorami i o ile cel projektu nie jest związany z doskonaleniem kompetencji językowych uczniów, nie należy dziwić się i stresować niedociągnięciami gramatycznymi wzajemnie przesyłanych wiadomości czy opisów aktywności. Pamiętajmy – nie myli się tylko ten, kto nic nie robi!

Gdy dokumentacji i kontroli jest aż nadto...

Każdy czynny zawodowo nauczyciel, bez względu na odgórne wytyczne co do ograniczenia ilości dokumentacji towarzyszącej edukacji, zna realia

własnego podwórka, ma jej wystarczająco dość i nie pragnie ani odrobinę więcej. Podobnie jak nadzoru nad efektywnością podjętych zobowiązań.

eTwinning ma dla nauczycieli dobrą wiadomość. Program nie wymaga żadnej dokumentacji i sprawozdawczości. Nie zakłada żadnej kontroli nad jakością pracy, ani ze strony Krajowego Biura eTwinning, ani ze strony Kuratorium Oświaty czy osoby dyrektora placówki. Zarejestrowany eTwiner korzysta z możliwości programu i jedyne, o co musi zadbać (zakładając projekt), to opracowanie krótkiego opisu projektu oraz respektowanie prawa uczniów do ochrony ich wizerunku i wytworów pracy (o zgodę na publikację należy zapytać rodziców/opiekunów prawnych ucznia).

Wysłanie projektu do ewaluacji w postaci złożenia wniosku o Krajową Odznakę Jakości lub formularza zgłoszeniowego w konkursie eTwinning, jest jedynie kwestią decyzji nauczyciela. I tylko wówczas wymaga od niego bardziej skrupulatnego opisu efektów pracy z uczniami. Jeśli nie mamy na to ochoty i motywacji? Cóż, pozostaje nam zadowolenie z osiągniętych rezultatów i pierwszy lub kolejny projekt „schowany na dno szuflady” tak głęboko, by przypadkiem nie ujrzał światła dziennego...

A jeśli się nie uda?

Jeśli cokolwiek nie pójdzie po naszej myśli, nasz partner nie wywiąże się z podjętych ustaleń lub źródłem niepowodzenia będziemy my sami, pozostaje nam odetchnąć głęboko i skwitować to stwierdzeniem godnym każdego polskiego kibica piłki nożnej – „Nic się nie stało!”

Warto dokonać refleksji nad przyczyną tej sytuacji, wyjaśnić tę kwestię z partnerami i swoimi uczniami, a wreszcie – nie poddawać się zbyt prędko. To oznacza podjęcie próby rejestracji nowego projektu, oczywiście w dogodnym czasie i sprzyjających okolicznościach.

A spróbować warto.

eTwinning jest dla wszystkich

W istocie – to miejsce dla każdego:

Dla nauczycieli na początku ścieżki pedagogicznej, gdy poszukują nowoczesnych metod pracy, po-

trzebują wsparcia i inspiracji, rozwiązań opartych na doświadczeniach innych osób.

Dla praktykujących nauczycieli, nadal na ścieżce awansu zawodowego, gdyż działania eTwinningowe odpowiadają na większość wymagań stosownego rozporządzenia.

To przestrzeń również dla pracujących w edukacji od dekad. Dla nich eTwinning jest odpowiedzią na pilną potrzebę zmiany. Miejscem, które zaoferuje im coś personalnego, istotnego na tyle, by utrzymać motywację do pracy i pomoże odsunąć na bok ryzyko wypalenia zawodowego.

To oznacza, że zapraszamy każdego.

* * *

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Rybniku od wielu lat współpracuje z Krajowym Biurem eTwinning działającym przy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, przyczyniając się do rozwoju tej edukacyjnej inicjatywy na terenie województwa śląskiego.

Współorganizujemy wydarzenia szkoleniowe, realizowane w formie stacjonarnej (w sali komputerowej WOM) oraz w trybie online (na platformie Moodle). Tym samym, nauczyciele wychowania przedszkolnego oraz nauczyciele szkół podstawowych i ponadpodstawowych naszego województwa mogą uczestniczyć w warsztatach „Dołącz do eTwinning”, „Założ projekt eTwinning” oraz „Narzędzia informatyczne z eTwinning”, a także w krótkich seminariach tematycznych. Nauczyciele mogą również na bieżąco korzystać z bezpłatnych, indywidualnych lub zespołowych konsultacji dotyczącej funkcjonowania w Programie eTwinning i korzystania z towarzyszących mu narzędzi.

Bieżącą ofertę szkoleniową WOM, obejmującą także wydarzenia związane z eTwinningiem, można znaleźć w kalendarzu szkoleń na stronie internetowej Ośrodka, pod linkiem: <https://wom.edu.pl/> Zarejestruj się już dziś. Teraz. Nie jutro, za tydzień lub kiedyś. Nie czekaj kolejnych 15 lat.

mgr Anna Krzyżanowska

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku,
Ambasador Programu eTwinning
w województwie śląskim

DLA KOGO JEST STEAM?

STEAM sprawdza się w nauczaniu uczniów na każdym poziomie edukacyjnym i stanowi doskonały sposób kształcenia niezależnie od tego, jaki zawód w przyszłości wybiorą uczniowie, uczy bowiem krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów i wielu innych umiejętności, które mogą być używane przez całe życie, niezależnie od profesji, jaką się wykonuje. STEAM to również koncepcja możliwa do wykorzystywania w kształceniu dorosłych, którzy chcą pobudzić swoją kreatywność lub odświeżyć perspektywę postrzegania świata. STEAM to sprawdzona metoda rozwoju osób pracujących nad innowacyjnymi projektami, nowymi produktami oraz usługami. STEAM-owo kadre może szkolić w zasadzie każda organizacja stawiająca na kreatywność, innowacyjność oraz wszechstronny rozwój swoich pracowników.

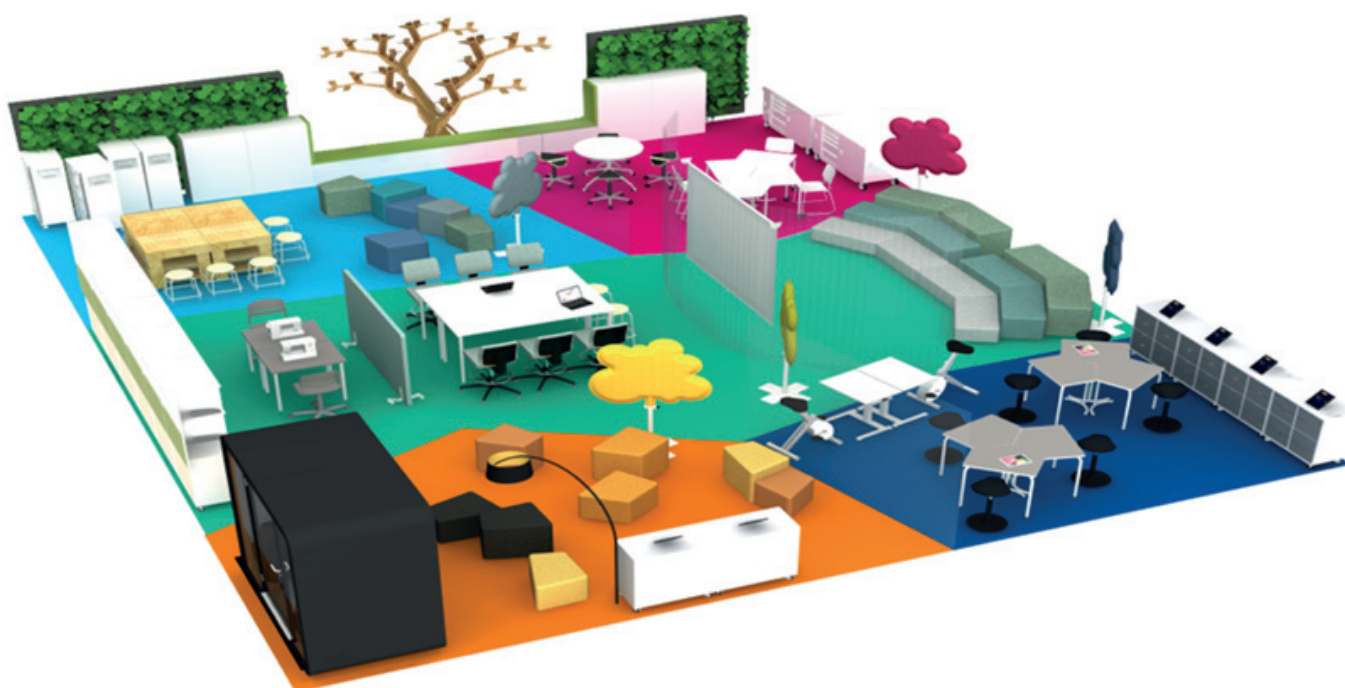
DLACZEGO WARTO STOSOWAĆ STEAM W EDUKACJI

- STEAM uczy, jak się uczyć,
- STEAM pozwala doznać, dlaczego warto się uczyć,
- STEAM pozwala wybrać te treści, których warto się uczyć oraz weryfikować ich wartość,
- STEAM pozwala odczuć, dlaczego nauka jest ważna dla świata i zrozumieć, jak dzięki niej można go udoskonalać,

- STEAM to sposób na kształcenie kompetencji przyszłości, przede wszystkim takich jak: kompetencje społeczne oraz kompetencje cyfrowe,
- STEAM to sposób na tworzenie innowacji,
- STEAM to holistyczny rozwój każdego człowieka, równie dobrze sprawdzający się w kształceniu przedszkolaków, dzieci, młodzieży jak i osób dorosłych oraz seniorów,
- STEAM pozwala uczniom stać się autorami własnego procesu edukacyjnego, a nie biernymi konsumentami procesu edukacji,
- STEAM daje możliwość twórczej ekspresji i odkrywania prawdziwego świata,
- STEAM równie mocno stawia na indywidualny kontekst rozwoju każdego ucznia jak na kontekst społecznej wartości wiedzy.

INNOWACYJNY STEAM LAB

STEAM LAB to strefa działań edukacyjnych na miarę XXI wieku, która zapewnia możliwość realizacji projektów poprzez pracę zarówno z najnowszymi technologiami jak i technologiami tradycyjnymi. To nowatorska przestrzeń przeznaczona do prowadzenia multidyscyplinarnych projektów kształtujących kompetencje przyszłości. To strefa projektów edukacyjnych dających możliwość eksperymentowania zarówno z najnowszymi technologiami

Źródło: M. Plebańska, ISKU.

jak i tymi bardziej tradycyjnymi, takim jak stolarka, szycie, rzeźbienie, modelowanie etc. STEAM LAB to miejsce, w którym realizowane są innowacyjne scenariusze zajęć – przygody edukacyjne łączące elementy gier edukacyjnych oraz pracy projektowej. Projekty te prowadzone są z wykorzystaniem zarówno najnowszych rozwiązań informatycznych, programowalnych robotów, zaawansowanych systemów projekcji, wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości, jak również drewna, tkanin czy papieru.

STEAM LAB to zatem miejsce, w którym:

- tradycja spotyka się z nowoczesnością,
- przeszłość buduje przyszłość,
- sztuka przyjaźni się z nauką,
- tworzymy lepszy świat.

Uczeń, który doświadczy pracy w STEAM LAB-ie, będzie osobą twórczą, zorientowaną na rozwiązywanie problemów, kreatywną, potrafiącą korzystać z różnorodnego wachlarza narzędzi i świadomą swoich talentów. Niemniej istotna niż rozwijanie indywidualnych potencjałów, jest praca nad uczeniem współpracy i łączenia tych potencjałów w skumulowany potencjał zespołu projektowego. Akronim STEAM można w tym kontekście odczytywać jako Super Team – czyli właśnie „super” zespół – który dzięki komplementarnym kompetencjom swoich członków i pełnej synergii – jest w stanie rozwiązać

każdy problem! Korzystając z szerokiej możliwości STEAM LAB-a, uczniowie mogą zrealizować praktycznie każdy projekt. Aby zapewnić płynną pracę, a jednocześnie uzyskać twórczą atmosferę współpracy, przestrzeń STEAM LAB-a została podzielona na 5 stref, łatwych do zaadoptowania w kontekście celów oraz tematyki zajęć:

S – Science – przyroda

T – Technology – technologia

E – Engineering – inżynieria

A – Art – sztuka

M – Mathematics – matematyka

Strefy te – w postaci 5 gałęzi – spaja STEAM-owe drzewo, stanowiące centralną część STEAM LAB-a. STEAM-owe drzewo to centralny punkt STEAM LAB-a, i choć mogłoby się wydawać zwykłą półką, zostało wyposażone w magiczną moc łączenia ze sobą wszystkich STEAM LAB-ów.

Ma ono pięć gałęzi reprezentujących 5 głównych bloków tematycznych S (Przyroda); T (Technologia); E (Inżynieria); A (Sztuka); M (Matematyka). Każda z gałęzi stanowi biblioteczkę dla książek oraz zasobów cyfrowych danego bloku tematycznego i tak np. na gałęzi A znajdują się albumy poświęcone sztuce oraz tablety z dostępem do cyfrowych zasobów edukacyjnych. Drzewo wyposażone jest w system automatycznego ładowania tabletów

Źródło: M. Plebańska, ISKU.

zapewniających dostęp do cyfrowych zasobów. W drzewie znajdują się również dziuple innowacji – skrytki, które pozwalają uczniom na pozostawienie w ich zaciszu pomysłów na innowacje.

Drzewo ma zatem znaczenie symboliczne, demonstrujące główne założenia STEAM:

- prezentuje symbolikę holistycznego rozwoju człowieka poprzez fakt połączenia pięciu gałęzi symbolizujących pięć głównych bloków tematycznych;
- prezentuje łączność tradycji z nowoczesnością pozwalającą na tworzenie innowacji – poprzez możliwość korzystania z zasobów edukacyjnych w postaci cyfrowej oraz analogowej;
- stawia na kreatywność jako walutę przyszłości.

Drzewo znajduje się na głównej ścianie STEAM LAB-u – tzw. „zielonej ścianie”, która zapewnia uczniom spokojną atmosferę pracy, odpoczynek dla oczu, oczyszczanie powietrza, jak również możliwość uprawy roślin, niezbędnych do wykorzystania w projektach STEAM-owych. Uczniowie sami sadzą i uprawiają rośliny na zielonej ścianie. Rozciąga się ona pomiędzy dwiema strefami – strefą Przyrody i strefą Inżynierii.

JAK PRZEBIEGAJĄ ZAJĘCIA W STEAMLABIE?

W STEAM LAB-ie realizowane są projekty STEAM-owe, oparte o pracę w każdej ze stref STEAM LAB-a. Uczniowie podzieleni na grupy pracują w każdej ze stref tak, aby zrealizować wszelkie prace niezbędne do wykonania projektu. I tak np. jeśli tematem projektu jest stworzenie Robotycznego Teatru – Romeo i Julia (praca w klasach 1–3) uczniowie pracują w następujący sposób:

- **w strefie A** – opracują koncepcję projektu, zastanowią się czym dla nich będzie robotyczny teatr i w jaki sposób chcą go wykonać. Podziela pracę, zaplanują wszelkie działania, określą cele projektu oraz sposób jego realizacji. Podziela się na grupy pracujące w konkretnych strefach, które będą odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych etapów projektu. Określą zasady współpracy pomiędzy poszczególnymi grupami, czas niezbędny na realizację działań. Następnie poszczególne zespoły uczniowskie pracować będą równolegle w pięciu strefach, wykonując swoje zadania. Uczniowie poznają kulturowy oraz literac-

ki kontekst projektu, będą również konsolidować elementy projektu wykonane w poszczególnych strefach. A następnie pod koniec realizacji projektu przedstawiają jego efekty.

- **w strefie S** – uczniowie poznają klimat oraz warunki przyrodnicze północy Włoch. Dowiedzą się np. w jakich warunkach pogodowych oraz przyrodniczych rozgrywać się będzie przedstawienie. Tworząc makietę teatru będą wiedzieli zatem, jaką roślinność mają zaprojektować na makiecie teatru, jakie stroje będą nosili główni bohaterowie? Czy Julia powinna mieć suknię z długim czy z krótkim rękawem? Jak mocno świeci słońce nad Weroną?
- **w strefie T** – uczniowie zaprogramują roboty odtwarzające postaci Romea i Julii w taki sposób, aby poprzez zastosowanie odpowiedniego kodu odegrały one swoje role.
- **w strefie E** – uczniowie wykonają makietę przedstawienia. Z kartonów, drewna, papierów, tkanin stworzą scenerię, w której toczyć się będzie przedstawienie, scenerię, po której roboty odgrywające główne role będą mogły poruszać się płynnie (uczniowie będą zatem musieli uwzględnić warunki techniczne projektu). W strefie E uczniowie wykonają również kostiumy Romea i Julii, w których wystąpią roboty.
- **w strefie M** – uczniowie dokonają wszelkich obliczeń niezbędnych do stworzenia konstrukcji makiety, np. wyliczą jak wysoki powinien być dom Julii i na jakiej wysokości powinien znajdować się jej słynny balkon. W ten sposób wszelkie prace wykonane w strefie Inżynierii będą dokładne, celowe i trwałe, a nie wykonane przypadkowo, na tzw. „oko”.

Przedstawiony powyżej przykład zajęć demonstruje równomierne działanie we wszystkich strefach. Demonstruje również pracę projektową, na której opiera się działanie projektów STEAM-owych. Zakres oraz poziom trudności projektów, a zatem zakres prac w poszczególnych strefach, uzależnione są od wieku uczniów, zakresu STEAM-owego projektu oraz narzędzi w jakie wyposażony jest STEAM LAB. Trzy najważniejsze korzyści z wdrożenia STEAM LAB-a:

- STEAM LAB – to miejsce holistycznego rozwoju uczniów zapewniające równoległą edukację z wykorzystaniem pięciu bloków tematycznych STEAM;

- STEAM LAB – to kuźnia kompetencji przyszłości, w której każdy z uczniów może rozwijać swoje indywidualne talenty, jednocześnie udoskonalając świat w komplementarnych zespołach;
- STEAM LAB – to laboratorium innowacji edukacyjnych pozwalające na kształcenia osób w każdym wieku począwszy od przedszkolaków, a skończywszy na seniorach.

Wszystkie powyższe informacje dowodzą, że rozpowszechnienie metody STEAM wśród nauczycieli i dyrektorów szkół i przedszkoli w naszym kraju przyniesie wszystkim wiele korzyści. Nauczanie holistyczne w szkołach powinno być przyszłością naszej edukacji. Interdyscyplinarność zajęć z pewnością wyzwoli w naszych uczniach pokłady ich możliwości, zwiększy umiejętności logicznego myślenia i kojarzenia faktów.

Dorota Walach, Iwona Fiołka

CO TO JEST EKOLOGIA?

*Ekologia – mądre słowo,
a co znaczy? – powiedz sowa!
Sowa chwilę pomyślała,
i odpowiedź taką dała:
To nauka o zwierzakach,
lasach, rzekach, ludziach, ptakach.
Mówiąc krótko w paru zdaniach
o wzajemnych powiązaniach
między nimi, bo to wszystko
to jest nasze środowisko.
Masz je chronić i szanować!
– powiedziała mądra sowa.
Nieraz trzeba ruszyć głową
aby mądrze żyć i zdrowo.
Tu przykłady poznasz liczne
co znaczy: ekologicznie.
D. Klimkiewicz, W. Drabik*

Już autorzy wiersza pt. „Co to jest ekologia?” zastanawiają się, w jaki sposób przekazać wiedzę

prof. Marlena Plebańska
– jedna z prekursorów polskiej e-edukacji, specjalizacja – zarządzanie wiedzą, e-learning, Design Thinking. Absolwentka Politechniki Warszawskiej, North East Wales Institute of Higher Education, Szkoły Głównej Handlowej; ekspert w zakresie kształcenia na odległość oraz wykorzystania nowych mediów w edukacji. Specjalista w zakresie zarządzania wiedzą; lider polskiego e-learningu; autorka ponad stu publikacji naukowych oraz kilkudziesięciu publikacji popularnonaukowych z zakresu e-edukacji; autorka pierwszej w Europie książki o tematyce STEAM „STEAM-owe Lekcje” oraz pierwszej w Europie książki na temat nauczania STEAM w przedszkolu „STEAM-owe Przedszkole”
mgr Jerzy Maduzia
– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

o ekologii najmłodszemu pokoleniu. Kształtowanie świadomości ekologicznej jest jednym z głównych zadań edukacyjnych. W edukacji wczesnoszkolnej zagadnienia ochrony środowiska są poruszane podczas zajęć. Jednakże w związku z narastającą degradacją środowiska wymagają one szerszego spojrzenia. Wiedza oraz umiejętności związane z ochroną środowiska powinny być kształtowane od wczesnych lat życia młodego obywatela. Dlatego tak ważny jest jego kontakt z przyrodą, rzetelna wiedza o stanie naszego środowiska oraz zagrożeniach, jakie niesie ze sobą współczesna cywilizacja. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności i troski o obecną i przyszłą jakość życia na Ziemi jest źródłem satysfakcji dla dzieci, ale również dla nauczyciela.

Dlatego też uczniowie naszej szkoły podjęli się licznych wyzwań związanych z ochroną środowiska oraz działań pozwalających im to środowisko lepiej

poznać. Wszystkie rodzaje działań były lub będą realizowane na terenie obiektu szkoły.

Działania ekologiczne mają charakter długofalowy. Rozpoczęliśmy je w 2018 roku od utworzenia „Zielonej klasy” w ramach realizacji Budżetu Obywatelskiego. Wybraliśmy miejsce na świeżym powietrzu do realizacji zajęć, obserwacji przyrody. Kolejnym krokiem było napisanie projektu grantowego, w ramach którego na terenie szkoły powstały łąki kwiatowe oraz małe herbarium. Uczniowie z wielkim zaangażowaniem realizowali projekt, wysiewając rośliny miododajne i dbając o zasadzone zioła. Poznali również tajemnice kompostowania oraz wykorzystania wody deszczowej. Podczas zajęć stolarskich powstały domki dla owadów, które całe lato stanowiły zachętę dla pożytecznych owadów do zamieszkania na terenie Radlina. W tym roku szkolnym podejmujemy kolejne wyzwania: tak powstał projekt pt. „Drzewo – skarbem dla ludzi i zwierząt”, realizowany przez uczniów klas młodszych. Chcemy podzielić się tym autorskim pomysłem, ponieważ uważamy, że bardzo dobrze realizuje tematykę ekologiczną, jak i kształtuje właściwe postawy wobec otaczającego nas świata.

Projekt edukacyjny „Drzewo – skarbem dla ludzi i zwierząt”

Autorki: Dorota W a l a c h, Iwona F i o ł k a
Sportowa Szkoła Podstawowa nr 2 w Radlinie

Czas realizacji projektu:

wrzesień–październik 2021 r.

Adresaci:

uczniowie klas 1–3.

Cel główny projektu:

Promowanie wiedzy o drzewach i ich znaczeniu dla środowiska.

Cele operacyjne:

uczeń:

- uświadamia sobie rolę drzew w przyrodzie,
- rozumie znaczenie drzew dla człowieka,
- uświadamia sobie potrzebę ochrony drzew,
- poznaje mieszkańców drzew,
- kształtuje emocjonalną więź z przyrodą,
- rozwija kreatywność poprzez różne formy aktywności: plastycznej, ruchowej, muzycznej,
- rozwija wrażliwość poprzez kontakt z przyrodą,
- uczy się właściwych postaw wobec przyrody.

Proponowane metody:

- czynna,
- zadań stawianych dziecku,
- ćwiczeń,
- percepcyjna (obserwacja i pokaz),
- słowna (rozmowa, opowiadania, zagadki).

Opis realizacji projektu

W ramach tego projektu, na terenie szkoły zasadzone zostaną drzewka owocowe. O te drzewka będą dbać uczniowie! Pozwoli im to zaobserwować cały proces rozwoju rośliny. Ponadto uczniowie będą musieli pamiętać o podlaniu drzewek, pieleniu gleby wokół nich, doglądaniu ich stanu, odżywianiu gleby nawozami pod okiem nauczyciela, zabezpieczaniu drzewek na zimę. Obserwacja wzrostu drzewek zapewni dzieciom kontakt z naturą, a przede wszystkim przypomni im, że jesteśmy od niej zależni!

Kontynuacją działań ekologicznych na terenie szkoły będą spotkania z panią leśnik z rybnickiego nadleśnictwa. Odbędzie się kilka lekcji żywej przyrody wśród uczniów klas młodszych. Podczas spotkań prowadząca zapozna dzieci z pracą leśnika, opowie o życiu mieszkańców lasu oraz zaprezentuje niektóre rodzaje roślinności. Gościem na zajęciach

młodszych dzieci będzie również pszczelarz. Dzieci poznają tak przyjemny, a jednocześnie trudny i niebezpieczny zawód. Wzbogacą wiedzę o życiu pszczół, ich ciężkiej pracy oraz procesie powstawania miodu. Ponadto będą mogły wykonać świece z wosku. Najprzyjemniejszą chwilą będzie zapewne degustacja miodu z prywatnej pasieki naszego gościa. Nawyk ekologicznego, zdrowego odżywiania powinien zaczynać się od najmłodszych lat.

Na bazie prac związanych z obcowaniem z przyrodą, na korytarzach naszej szkoły zasadzone zostaną skrzydłokwiaty. Będą je sadzić najmłodsze dzieci. Celem sadzenia tych doniczkowych kwiatów będzie nie tylko obserwacja ich piękna, ale również oczyszczenie powietrza z toksycznych substancji. Podsumowaniem projektu „Drzewo – skarbem dla ludzi i zwierząt” będzie lekcja otwarta w klasie 2c integracyjnej, której gościem będą leśnik oraz dyrektor szkoły. Głównym celem zajęć będzie wzbogacenie wiadomości dzieci na temat drzew i ich znaczenia w środowisku. Uczniowie wysłuchają czytanego przez nauczyciela opowiadania. Następnie postarają się odpowiadać na pytania związane z tekstem. Podczas zajęć będą przeliczać, rozróżniać zdania, stosować zasady fair play podczas gry planszowej. Ponadto będą zdobywać umiejętność współpracy i współdziałania w grupie, otaczając opieką kolegów i koleżanki o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W związku z realizacją projektu „Angielski nie tylko na angielskim” dzieci będą osłuchiwać się z angielskimi nazwami części drzew, np. drzewo, liście, pień, kora. Wszystkie te czynności z pewnością pozwolą im zrozumieć kluczową rolę drzew w przyrodzie, a cały projekt – konieczność ochrony środowiska oraz konieczność zdobywania rzetelnej wiedzy o otaczającym świecie przyrody, jego zagrożeniach i zależnościach między nią a człowiekiem!

Załącznik „Scenariusz zajęć dla klasy drugiej integracyjnej”

Blok tematyczny:

Drzewo – skarbem dla ludzi i zwierząt.

Temat:

Rozmowa na temat czytanego przez nauczyciela opowiadania pt. „Drzewo, które umiało dawać”.

Ćwiczenia w czytaniu ze zrozumieniem. Obliczenia w zakresie 20. Wykonanie mapy pod hasłem „Drzewo – skarbem dla ludzi i zwierząt”.

Cel główny:

Wzbogacenie wiadomości dzieci na temat drzew i ich znaczenia w środowisku.

Cele operacyjne:

- uczeń słucha czytanego przez nauczyciela opowiadania,
- stara się odpowiadać na pytania związane z opowiadaniem,
- potrafi odczytać zwroty i dopasować je do obrazka,
- potrafi przeliczać w zakresie do 20 oraz układać wyniki od najmniejszego do największego,
- odróżnia zdanie pytające od oznajmującego,
- stosuje zasady gry planszowej,
- stara się rozumieć rolę drzewa w przyrodzie,
- zdobywa umiejętność współpracy i współdziałania w grupie ze zwróceniem uwagi na kolegów i koleżanki z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego,
- osłuchuje się z angielskimi nazwami części drzew, np. drzewo, liście, pień, kora biorąc udział w projekcie „Angielski nie tylko na angielskim”.

Metody pracy:

- słowna – opowiadanie, rozmowa, objaśnienia, instrukcje,
- percepcyjna – obserwacja,
- czynna – zadania do wykonania.

Formy pracy:

zbiorowa jednolita, grupowa zróżnicowana.

Środki dydaktyczne:

arkusz z sylwetką drzewa, kartoniki z działaniami oraz zwrotami, platforma Youtube – odgłosy lasu oraz piosenka w języku angielskim, gra planszowa wykonana przez nauczyciela, płataninki, zagadki.

Przebieg zajęć:

1. Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel czyta opowiadanie pt. „Drzewo, które umiało dawać” – Shel Silverstein. Przed wysłuchaniem opowiadania nauczyciel prosi, aby dzieci zwróciły uwagę na

Żeby chronić drzewa, możemy:

- sadzić je z pomocą dorosłych,
- wykorzystywać kartki z obu stron,
- bawić się wśród drzew, nie niszcząc ich.

Grupa 5

Gra planszowa – „Drzewo naszej wyobraźni”. Ilość uczestników: 4, w tym gość specjalny – pan leśniczy. Uczestnicy rzucają kostką i zgodnie z zasadami gry podążają do mety. Rozwiązują zagadki, aby dojść do celu – rozwiązania podają również w języku angielskim (zdjęcie nr 3).

Zdjęcie nr 3

Zasady gry:

Na początku gracze ustawiają swoje pionki na polu Start. Jako pierwsza przesuwają swój pionek osoba, która wyrzuci najwięcej oczek na kostce. Jeśli ruch skończy się na polu z obrazkiem, należy zaprezentować, w jaki sposób porusza się dane zwierzątko lub naśladować jego odgłos, następnie można przejść na pole, które wskazuje strzałka. Jeżeli uczestnik nie wykona tego zadania, traci kolejność. Jeżeli któryś z uczestników stanie na polu z napisem zagadka, musi udzielić odpowiedzi na nią w języku polskim i angielskim. Wygrywa osoba, która pierwsza dotrze do mety.

Zagadka nr 1
Sosnowy, dębowy, stary lub młody
rosną w nim grzyby, rosą jagody. (las – forest)

Zagadka nr 2
Gdy drwale zetną dąb na polanie,
co tylko po nim zostanie? (pień – trunk)

Zagadka nr 3
Lecą jesienią z drzewa żółte i czerwone.
Wiatr roznosi je to w prawą,
a to w lewą stronę. (liście – leaves)

Zagadka nr 4
Rośnie w lesie lub przy drodze,
ma koronę oraz pień.
Mogą na nim mieszkać ptaki,
ludziom daje miły cień. (drzewo – tree)

Zagadka nr 5
Każda roślina swe
pod ziemią trzyma. (korzenie – roots)

5. Nauczyciel rozkłada na podłodze duży szary arkusz papieru z rysunkiem drzewa. Uczniowie siedząc w kręgu prezentują prace grup i przyklejają je wokół rysunku drzewa. Na arkuszu umieszczone zostaną także wyrazy w języku angielskim (które pojawiły się podczas gry).

6. Dzieci z pomocą nauczyciela oraz pana leśniczego uzupełniają wiadomości, podają inne przykłady, które zostają dopisane wokół rysunku np.:

Grupa 1 – (upiększają otoczenie, wpływają na klimat, ograniczają hałas)

Grupa 2 – (prace budowlane na powierzchni ziemi i pod ziemią szkodzą drzewom)

Grupa 3 – (Nie niszcz mnie! Szanuj mnie!)

Grupa 4 – (zbierać makulaturę)

Grupa 5 – (Zwycięzcy to grupa 5!)

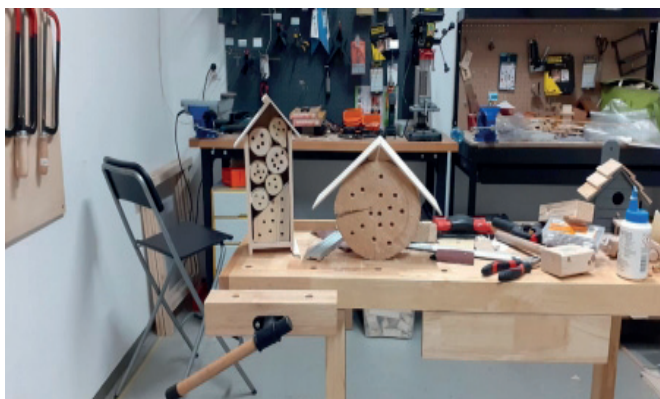
7. Nauczyciel pyta uczniów: Jak myślicie, dlaczego rozmawiamy dzisiaj o drzewie?

a) Nauczyciel opowiada o światowym dniu drzewa.
b) Na górze szarego papieru dzieci dokleją informację: 10 X światowy dzień drzewa.

8. Czy drzewa chciałyby być w kontakcie z ludźmi, ze zwierzętami? Nauczyciel zachęca dokleić do wspólnej pracy: człowieka na ławce, bawiące się dziecko, ptaki, zwierzątka, dorysować trawę itp.

9. Zakończenie lekcji: Informacja zwrotna: uczniowie siedząc w kręgu mówią, co zapamiętali z zajęć oraz zadają pytania panu leśniczemu.

NASZA FOTOGALERIA

mgr Dorota Walach
mgr Iwona Fiołka
– nauczycielki edukacji wczesnoszkolnej
SSP nr 2 w Radlinie

Izolda Bonarek, Katarzyna Nogły

TOPOS MATKI POLKI W LUDOWYM LAMENCIE I WOJENNEJ ELEGII

Zgodnie z podstawowymi kierunkami polityki oświatowej w bieżącym roku szkolnym (edukacja patriotyczna, nauczanie historii oraz poznawanie polskiej kultury, w tym osiągnięć duchowych i materialnych), a także w związku ze 100-leciem powstań śląskich w RODN i IP „WOM” w Rybniku odbyło się seminarium zatytułowane *Pieśni i piosenki patriotyczne w dydaktyce szkolnej*. Materiały przygotowane dla uczestników spotkania oparte zostały zarówno na tekstach z kultury wysokiej, o uznanej powszechnie wartości dla tożsamości narodowej, jak i na tych o proveniencji ludowej, które jednak stały się nośnikami patriotycznej i zaangażowanej postawy w okresie powstań śląskich.

Seminarium otworzył wykład dr. hab. Jacka Bonarka prof. UJK pt. *Śląsk i Polska – wspólna i obca historia*. W trakcie wykładu naświetlony został trudny problem rozumienia śląskiej tożsamości, obecności Śląska w historii Europy i Polski.

Druga część seminarium oparta była na przedstawieniu materiałów do wykorzystania w praktyce szkolnej – scenariusza lekcji języka polskiego w klasie trzeciej/czwartej szkoły ponadpodstawowej (opr. Katarzyna Nogły) oraz testów wzorowanych na testach egzaminacyjnych (opr. Izolda Bonarek).

SCENARIUSZ LEKCJI „Topos Matki Polki w ludowym lamencie i wojennej elegii”

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Kształcenie literackie i kulturowe

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla

człowieka [...] oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej [...]

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń
 - 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z [...] zjawiskami historycznymi, egzystencjalnymi [...]; poddaje ją refleksji;
 - 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego [...] motywów [...] sytuacji lirycznej; interpretuje i wartościuje;
 - 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy [...]; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
 - 13) porównuje utwory literackie [...]; określa cechy wspólne i różne;
 - 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...] historyczny, kulturowy, egzystencjalny;
 - 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich [...] znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

Kształtowanie kompetencji kluczowych

8. Świadomość i ekspresja kulturalna.

Świadomość lokalnego i narodowego dziedzictwa kulturalnego. Zrozumienie własnej kultury oraz poczucie tożsamości jako podstawa szacunku wobec różnorodności ekspresji kulturalnej.

Metody i formy pracy:

- eksponująca (film, nagranie),
- podająca (elementy wykładu lub opowiadania),
- praca z tekstem literackim i tekstami kultury (analiza i interpretacja).

Materiały i środki dydaktyczne:

- tekst wiersza „Elegia o ... [chłopcu polskim]” Krzysztofa Kamila Baczyńskiego;
- tekst piosenki powstańczej „Kajze mi się podziol mój synocek miły”;
- film – pieśń „Kajze mi się podziol mój synocek” miły w wykonaniu Klaudii Cyrnal z płyty Grzegorza Płonki *Nadstawcie ucha, kochani ludkowie*, <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/projekty-filmowe-i-mult/141806/Piesni-powstancze.html?sid=325b8b98df48fd2ff4bf867aa4e52aff> [dostęp: 21.11.2021];
- fragmenty filmu „Sól ziemi czarnej” w reżyserii Kazimierza Kutza (ok. 1h 33’ – zakończenie);
- fragment „III Symfonii – Symfonia pieśni żałobnych” na sopran solo i orkiestrę op. 36 Henryka Mikołaja Góreckiego (ok. 38 minuty).

Komentarz nauczyciela

Kultura regionu nie jest wyobcowana z narodowego nurtu. Małą ojczyznę i ojczyznę ideologiczną często opisują te same toposy, wątki, motywy. Można dziś – w dobie globalizacji i mobilności społeczeństwa – dyskutować, czy świadomość przynależności do małej ojczyzny odgrywa w życiu młodzieży taką samą rolę jak dawniej, chociażby ze względu na wewnętrzne migracje. Dlatego też nie w każdej klasie realizacja takiego tematu będzie uwzględniać te same aspekty. Jednak – moim zdaniem – warto pokazać młodzieży teksty kultury ludowej, w których pojawiają się toposy znane z utworów literackich jednoznacznie przypisanych do kultury wysokiej. Podkreśla to archetypiczność pewnych wyobrażeń. Poza tym wskazanie funkcjonowania ww. tekstów kultury w kulturze wysokiej uświadamia młodzieży ważne zjawisko kulturowe – inspirowanie się wybitnych twórców motywami regionalnymi.

Profesor Krystyna Heska-Kwaśniewicz zwraca uwagę na fakt, iż często poezję powstań śląskich uważano za twórczość pozbawioną większych aspiracji artystycznych, wychodzącą spod pióra domorosłych ludowych pisarzy lub w najlepszym przypadku „poetae minorum gentium”. Jednak – jej zdaniem – taka interpretacja jest krzywdząca i świadczy o niezrozumieniu fenomenu powstańczej twórczości, zarówno

tej literackiej, jak i muzycznej. Zdaniem profesor w okresie powstań śląskich wiersze i powstańcze pieśni nabierały tyrtejskiej i sakralnej wręcz mocy, towarzyszyły powstańczemu czynowi i heroicznej walce oraz martyrologii. Powołując się na słowa Juliana Krzyżanowskiego, profesor K. Heska-Kwaśniewicz pisze, iż „pieśń stała się organizatorką wysiłku zbiorowego”. Niczym w Mickiewiczowskim „Epiologu” – trafiała pod strzechy, stając się własnością całego śląskiego ludu.

Jak pisze K. Heska-Kwaśniewicz:

Śląsk stawał się terenem „nazwanym”. W mapę polskich narodowych cierpień wpisywał własne, jako równoważną daninę krwi w walce o niepodległość. Uzupełniał także nurt literatury tyrtejskiej tonem własnym, odrębnym, a jednak współbrzmującym z tonem ogólnym. Zamykała w sobie ta poezja wszystko, co w tego typu twórczości powinno się znaleźć: portret własny i portret wroga, wyznanie wiary narodowe i religijne, zanurzenie w pejzażu, wzruszenie i drwinę. To wszystko przybrało specyficzną formę, w którą wpisana była tradycja, a także odbiorca¹.

Wśród utworów okresu powstańczego na szczególną uwagę zasługuje lament ludowy „Kajze mi się podziol mój synocek miły”. O wyjątkowej wartości tej ludowej ballady świadczyć może fakt, iż weszła ona w obieg sztuki wysokiej. Wykorzystali ją dwaj wybitni polscy kompozytorzy – Wojciech Kilar (w ostatniej scenie filmu „Sól ziemi czarnej” w reżyserii Kazimierza Kutza) i Henryk Mikołaj Górecki („III Symfonia – Symfonia pieśni żałobnych” op. 36). Wspomniana symfonia wykorzystuje: w części I fragment „Lamentu świętokrzyskiego”, w części II tekst napisany przez 18-letnią Helenę Błażusiak na ścianie celi gestapowskiego więzienia w Zakopanem w 1944 r. oraz w części III lamentacyjną pieśń ludową spod Opola „Kajze mi się podziol mój synocek miły”. Pieśń została utrwalona w archiwum Dygacza dzięki wykonaniu Anny Kamy (urodzonej w 1912 r. w Chróścicach w powiecie opolskim) – <https://adolfdygacz.pl/kajze-mi-sie-podziol-chroscice/> [dostęp: 21.11.2021].

¹ K. Heska-Kwaśniewicz, „Wyznanie narodowe Śląska”. *Teksty literackie i paraliterackie w drukach okresu powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku*, Katowice 1999, s. 36.

Pieśń (słowa i melodia anonimowe) zapisana zaś została przez Adolfa Dygacza w Opolu w 1961 r. W zbiorze Edwarda Bogusławskiego i Adolfa Dygacza „Do bytomskich strzelców. Zbiór śląskich pieśni powstańczych dla młodzieży szkolnej w układzie na 1, 2 i 3 głosy z towarzyszeniem różnych instrumentów” (Katowice, 1972) odnaleźć można taki oto komentarz: „Pieśń należy do szczytowych osiągnięć twórczości samorodnej, związanej tematycznie z powstaniem. Charakterem swym bliska jest ludowym balladom”.

Tekst pieśni

Kajze mi sie podziol mój synocek miły?²

*Kajze mi sie podziol mój synocek miły?
Pewnie go w powstaniu grenszuce³ zabily.
Wy niedobrzy ludzie dla Boga świętego,
cemuście zabili synocka mojego?*

*Zodnej jo podpory już nie byda miała,
choćbych moje stare ocy wyplakała.
Choćby z mych łez gorzkich drugo Odra była,
jesce by synocka mi nie ozywila.*

*Lezy on tam w grobie a jo nie wiem kandy,
choć sie opytuja między ludźmi wszandy.
Może nieborocek lezy kaj w dolecku,
a mógłby se lygać na swoim przypiecku.*

*Ej, ćwierkejcie mu tam wy ptosecki boze,
kiedy mamulicka znaleźć go nie moze.
A ty, boze kwiecie kwitnijze w około,
niech sie synockowi choć lezy wesolo.*

„Pieśni ludowe należą do **ustnej odmiany języka**. Mają charakter **anonimowy**. Teksty **nie są ustabilizowane**, występują w **wielu wariantach**. Od inwencji każdorazowego wykonawcy zależy konkretny skład leksykalny utworu. Za kilka dni lub w innej wsi może być on już nieco inny [...]. Kolejną cechą pieśni ludowych jest ich **charakter wędrowny**. Krążą po kraju, nie respektując granic administracyjnych ani nawet państwowych, co jest ważne, gdy się myśli o Śląsku.

Należał on do państwa polskiego w latach 990–1348, potem częściowo od 1921, a całkowicie dopiero od 1945 roku. O ile cechy językowe systemów dialektalnych są geograficznie ustabilizowane, o tyle pieśni na ogół nie wiążą się z poszczególnymi regionami. Przy przechodzeniu z jednego do drugiego następuje swoista akomodacja tekstu pieśni: inna fonetyka, często inne słowa, a już najczęściej wymianie ulegają nazwy miejscowości – śpiewak wybiera toponimy najbardziej znane w jego okolicy”⁴.

Przebieg lekcji

(dwie jednostki lekcyjne lub jedna godzina).

I. Wstęp

1. Wprowadzenie nauczyciela:

- odwołanie się do wiedzy uczniów na temat archetypu matki cierpiącej po stracie dziecka (mit o Demeter i Korze, mit o Niobe);
- realizacja tego archetypu w toposie Stabat Mater Dolorosa („Lament świętokrzyski”);
- topos Matki Polki, wykreowany przez Adama Mickiewicza w wierszu „Do Matki Polki”.

Odczytanie fragmentów wiersza „Do Matki Polki”.

Omówienie przez uczniów kreacji Matki Polki. Podkreślenie dwóch aspektów tej kreacji.

Topos Matki Polki w wierszu Adama Mickiewicza „Do Matki Polki” odsyła do ważnego dla pamięci narodowej powstania listopadowego z 1830 roku. *Matka Polka* jest głęboko zakorzenionym w polskiej kulturze i historii symbolem wolności. Realizuje się nie tylko jako matka w aspekcie macierzyństwa, lecz także w aspekcie patriotycznym, w służbie narodu. Jest symbolem miłości matczynej, ale też miłości do ojczyzny.

2. Odczytanie (lub wysłuchanie wzorowej interpretacji z nagrania) wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego „Elegia o ... [chłopcu polskim]”.

Interpretacja wiersza ze szczególnym uwzględnieniem realizacji toposu Matki Polki i toposu matki cierpiącej po stracie syna.

² A. Dygacz, *Śląskie pieśni ludowe*, Katowice 1995, s. 51.

³ Grenszuc – niem. *Grenzschutz* (ochrona granicy), niemieckie formacje zbrojne działające w latach 1918–1920 na Górnym Śląsku w Wielkopolsce, na Pomorzu, Mazurach i Ziemi Lubuskiej; były narzędziem terroru skierowanego przeciw polskiemu ruchowi narodowyzwoleńczemu na Górnym Śląsku i Prusach Wschodnich (J. Dygacz, *Słówka z pieśni ludowych Adolfa Dygacza*, Katowice bd., s. 18).

⁴ A. Tyrpa, *Pieśni ludowe jako dokument kontaktów Ślązaków z cudzoziemcami i obcymi krajami*, NAPIS Seria XI 2005, s. 165.

W podsumowaniu uczniowskich rozważań warto wykorzystać interpretację Ireneusza Opackiego „Elegia optymistyczna. O poezji Krzysztofa Baczyńskiego”. Historyk literatury wskazuje w swojej pracy kontynuację toposu Matki Polki w wierszu K.K. Baczyńskiego:

„Wiersz szczególnie wstrząsający, gdy ma się świadomość, że stanowi on – zamierzoną bądź niezamierzoną – relację o wdrożeniu w czyn, o zrealizowaniu przez życie wskazań Mickiewicza sprzed wieku [...]. Dwa wiersze, które dzieli wiek poezji i wiek historii, ale które w istocie są o wiele sobie bliższe, stanowią ramy zamykające życie jednego człowieka. Wiersz Mickiewicza – jak wskazał Waław Kubacki – to genethliakon, „wiersz na urodzenie”. Wiersz Baczyńskiego – jak wskazuje tytuł – to elegia, „wiersz na zgon”. Pierwszy – w tym konkretnym wypadku – konstruuje „program edukacji” dziecka, drugi – „podsumowuje” wykonanie tego programu, składa sprawozdanie z życia wedle tego programu kształtowanego, życia już zamkniętego, dokonanego. I ten właśnie program, wypełniający niemalą część obu wierszy, pozwala na ich związanie, na potraktowanie wiersza Baczyńskiego jako utworu opartego na aluzji do Mickiewiczowskiego genethliakonu. Program to bowiem niemal identyczny w obu wypadkach; jeśli Mickiewicz nakazywał, by proces przystosowywania bohatera do życia odbywał się drogą „zalegania rohoży”, drogą okręcania rąk łańcuchem, drogą osvajania się z hańbiącymi stronami rzeczywistości, to Mickiewiczowskiemu „Tam się nauczy” jak echo odpowie strofa Baczyńskiego, tyle że ukształtowana w czasie już dokonany:

*Wyuczyli cię, syneczku, ziemi twej na pamięć
[...]
Odchowali cię w ciemności, odkarmili bochnem
trwóg,
przemierzyłeś po omacku najwstydlisze
z ludzkich dróg.
Taką bowiem edukację determinowały doświadczenia „czasów pogardy”⁵.*

3. Obejrzenie filmu pieśń „Kajze mi się podziol mój synocek miły” w wykonaniu Klaudii Cyrnal z płyty Grzegorza Płonki „Nadstawcie ucha, kochani Ludkowie”⁶.

W zależności od wrażliwości uczniów i ich wiedzy na temat powstań śląskich – można poprzedzić obejrzenie filmu przedstawieniem informacji o faktach historycznych, a także genezie pieśni.

Po wysłuchaniu pieśni warto najpierw zapytać uczniów o ich emocje związane z odbiorem utworu. Być może w swobodnych wypowiedziach młodzież wskaże także motywy omówione wcześniej w tekstach kultury wysokiej.

Wskazane jest przekazanie uczniom tekstu utworu wraz z przypisem dotyczącym grenczuców.

Interpretacja porównawcza wiersza K.K. Baczyńskiego „Elegia o ... [chłopcu polskim]” i ludowego lamentu „Kajze mi się podziol mój synocek miły”.

Podobieństwa – miejsca wspólne	Różnice
Wykorzystanie archetypu matki cierpiącej po stracie syna-żołnierza i syna-powstańca śląskiego (kontekst egzystencjalny).	Odmienny kontekst historyczny (czasy drugiej wojny światowej – powstania śląskie). Wiersz poety z pokolenia Kolumbów i anonimowa pieśń ludowa.
Topos Matki Polki – odczytany z uwzględnieniem kontekstu historycznego i historycznoliterackiego.	W wierszu K.K. Baczyńskiego wyeksponowany został kontekst wojny jako dehumanizującego czynnika kształtującego młodego człowieka; interpretacja sformułowania „serce pękło” jako metafory (skutek tragizmu wynikającego z pogwałcenia w świecie wojny podstawowych norm moralnych) i w znaczeniu dosłownym (serce przebite kulą).

⁵ I. O p a c k i, *Elegia optymistyczna. O poezji Krzysztofa Baczyńskiego*. „Roczniki Humanistyczne”, tom XV 1967, zeszyt 1., s. 146–147.

⁶ <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/projekty-filmowe-i-mult/141806,Piesni-powstancze.html?sid=325b8b98df48fd2ff4bf867aa4e52aff> [dostęp: 21.11.2021].

Podobieństwa – miejsca wspólne	Różnice
	W ludowej piosence wyeksponowano motyw matczynego cierpienia, młodego wieku poległego powstańca, poszukiwania syna (braku mogiły, nieznanego miejsca pochówku).
Forma monologu lirycznego (monolog matki)	
Środki artystycznego wyrazu (zdrobnienia, np. <i>synku, syneczku, ptosecki, mamulicka</i>); apostrofy,	Literacka polszczyzna i tekst gwarowy (dialekt śląski).
Motyw przyrody	Różne ujęcia motywu przyrody: w wierszu Baczyńskiego ujęcie uniwersalizujące, estetyzujące (czasy apokalipsy spełnionej); w pieśni ludowej – krajobraz znany człowiekowi z doświadczenia, idylliczny, przestrzeń najbliższa emocjonalnie i topograficznie, przestrzeń widziana z perspektywy dziecka; mała ojczyzna, przestrzeń najbliższa człowiekowi; syntetyczne ujęcie całej symboliki krajobrazowej Śląska: jego swojskość, piękno, sakralność (religijność matki); symboliczna rola rzeki w hiperboli wyrażającej matczyną rozpacz – Odra płynąca przez cały Śląsk łączy ten obszar symbolicznie i geograficznie; łzy matki można interpretować także jako <i>pars pro toto</i> wszystkich matek, których

Podobieństwa – miejsca wspólne	Różnice
	synowie wzięli udział w powstaniach śląskich; śląska „wierna rzeka”.

Lista możliwych spostrzeżeń jest oczywiście o wiele dłuższa. Ważne, by uczniowie zaobserwowali to, co wspólne (topos), i to, co różni oba teksty.

Tę część lekcji można zakończyć na wiele sposobów – w zależności od możliwości czasowych, technicznych i oczywiście – przede wszystkim – od specyfiki klasy, w której prowadzi się zajęcia edukacyjne. Dyskusja na temat tragizmu historii i wpisanych w nią losów ludzi (dzieci, matek), których życie ta historia determinuje.

Przedstawienie funkcjonowania pieśni „**Kajze mi się podziół mój synocek miły**” w filmie w reżyserii Kazimierza Kutza „**Sól ziemi czarnej**” (film dostępny w Internecie, pieśń występuje w zakończeniu filmu, ok. 1h 33’; trzeba uczniom nieznaną filmowi przybliżyć okoliczności wykonania pieśni).

Przedstawienie wykorzystania pieśni w III Symfonii – Symfonii pieśni żałobnych op. 36 Henryka Mikołaja Góreckiego.

Wskazanie uczniom, jak ważna to pieśń nie tylko w historii i kulturze regionalnej, ale także w kulturze wysokiej, ma na celu uzmysłowienie wzajemnych powinowactw między kulturą regionu i narodową. Mała ojczyzna i ojczyzna jako wspólnota narodowa opierają się na tych samych wartościach.

4. Podsumowanie

Można wykorzystać np. spostrzeżenie Jana Prokopa o polskim uniwersum istniejącym ponad linearnością zdarzeń historii: wygnanie, zsyłka, śmierć w powstaniu, każdym polskim powstaniu. Te tragiczne etapy losu Polaka żyjącego w zniewolonym kraju (wojna, zabory) układają się w logiczny ciąg następstw: „Przeszłość jest bowiem stale obecna jak mit. Za plecami żywych do boju stają polegli dawnych wojen, tułacze i skazańcy, te same matki płaczą nad mogiłą ułana, powstańca, leguna w maciejówce, i żołnierza w rogatywce”⁷. Można za Krysztyną Heską-Kwasniewicz dodać – także śląskiego powstańca.

⁷ Cyt. za K. Heską-Kwasniewicz, op. cit., s. 12.

TEST – do tekstu teoretycznego

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania:

Weronika Górka *Górnośląskie pieśni powstańcze i ich charakterystyka*

1. Pieśń powstańcza to krótki utwór wierszowany, powstały w atmosferze bojowej w bezpośrednim środowisku powstańczym, wyrażający uczucia walczących o swoje prawa i o swoje cele. [Pieśni] nadawały się do śpiewu, często tworzyło się je z myślą o znanych już i śpiewanych powszechnie melodiach [...].
2. Bezpośrednie obserwacje, wydarzenia były inspiracją do rodzenia się tekstu, później dobierano melodię lub tworzone nową. Anonimowość autora wynikała z chęci przemawiania do społeczności w imieniu zbiorowości. Pieśń powstańcza to zasadniczo pieśń ludowa. W czasie swej wędrówki od miejscowości do miejscowości niejednokrotnie zmieniała tekst, dodawano nowe zwrotki, wprowadzono drobne zmiany.
3. Autorzy pochodzili bądź ze Śląska, bądź byli Ślązakami [...]. Pisarze górnośląscy [...] widzieli w swej działalności środek uświadamiania współrodakom odrębności, realizowali zadania dydaktyczne i wychowawcze.
4. Język pieśni jest słabo zabarwiony gwarą. Tłumaczy się to w pierwszym rzędzie przeznaczeniem pieśni powstańczej, która miała stać się bliska całemu społeczeństwu, musiała przemawiać językiem jak najbardziej prostym i dla wszystkich zrozumiałym [...].
5. „Ubodzy powstańcy”, „śląscy szeregowcy”, „lud śląski”, „lud piastowy” to określenia zdominowane ludowością świadomą i dumną. Wymienione zostają nazwy takich zawodów jak: górnik i hutnik a ich wykonawcy charakteryzują się twardością skały, męskim sercem. W tych pieśniach Ślązak to człowiek zaprawiony w walce, zacięty w postanowieniach, sumienny i dokładny w pracy. Ojczyzna dla nich nie jest słowem od święta. Oni nie uznają pustych deklaracji. Wysoko cenią szczerść i odwagę cywilną. Sami nie lubią ujawniać uczuć, ale niewrażliwość jest tylko pozorna, wywołana wielowiekowym przymusem.

6. W pieśni powstańczej pejzaż stanowi pewna oswojona przestrzeń [...]. Nie ma w niej śladu przemysłowej degradacji, a kopalnia i huta to symbole ciężkiej pracy. Elementami pejzażu jest las, modra toń Odry, żyzne pola, złote słońce, chaty, góry wysokie – nie są to elementy krajobrazu specyficznego dla Śląska. Krajobraz malowany w pieśni i poezji powstańczej był często sielski. Była to przestrzeń najbliższa powstańcom emocjonalnie i topograficznie, przestrzeń widziana jak gdyby z perspektywy dziecka. Tworzy ona małą ojczyznę, wyraźnie zakreśloną przestrzeń, od opolskich pól aż po Brynicę. Są nazwy miast śląskich: Bytom, Rozbark, Gliwice, Rybnik, Racibórz, Olesno, Strzelce Opolskie, Opole, Zabrze, Halemba, Katowice, a także nazwy rzek; Odra, Nysa, Brynica. Krainę tę ogarnąć można jednym horyzontem; las, rzeka, łąki i chata są autentyczne, można do nich w każdej chwili powrócić. Pierwsza okolica dzieciństwa jest gniazdem, kolebką, bo jest w niej matka [...].
7. Przestrzeń występująca w pieśniach zyskiwała cechy sakralne. Ta śląska kraina, zamknięta w konkretnym czasie, kryła w sobie nie tylko realia pejzażowe, ale również znaki walki.
8. Motyw białego orła pojawia się w pieśni powstańczej często ma symbolizować silny związek ziemi śląskiej z Polską. [...] Owo uświęcenie dało poczucie specjalnej misji, skryzalizowało walkę i pracę. Potrzebne było Ślązakom, wzmacniało ich poczucie godności i utwierdzało w przekonaniu o słuszności sprawy, za którą często oddawali życie⁸.

ZADANIE

Z podanych pytań wybierz te, na które odpowiedzi zawarto we wskazanych akapitach tekstu. Wpisz do tabeli oznaczenia literowe tych pytań. Każdemu akapitowi przyporządkuj jedno pytanie.

- A. Kim byli autorzy powstańczych pieśni na Śląsku?
- B. Co symbolizuje motyw białego orła pojawiający się w pieśniach powstańczych?
- C. Jak można zdefiniować pieśń powstańczą?

Odp.: 3. 8. 1.

⁸ W. G ó r k a, *Górnośląskie pieśni powstańcze i ich charakterystyka*, <https://www.profesor.pl/publikacja,6020,Artykuly,Gorno-slaskie-piesni-powstancze-i-ich-charakterystyka> [dostęp: 19.11.2021].

ZADANIE

1. Napisz, jaka jest – według autorki tekstu – przedstawiona w powstańczej pieśni przestrzeń? Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przestrzeń przedstawiona w powstańczych pieśniach to:

- A. przestrzeń wielkoprzemysłowa, miejska.
- B. przestrzeń śląskiej wsi, w której pojawiają się elementy fantastyczne.
- C. przestrzeń małej ojczyzny widziana oczami dziecka.

Odp.: C.

2. W jakiej znanej Ci lekturze obowiązkowej pojawia się taki sam sposób prezentacji przestrzeni – swoją odpowiedź uzasadnij.

Odp.: *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza; ukazany jest obraz utraconej ojczyzny jako wyidealizowany kraj lat dziecińczych.

ZADANIE

Wypisz epitety z pierwszego zdania piątego akapitu, wyjaśnij ich funkcję.

Odp.: ubodzy, śląscy, piastowscy; charakteryzują sylwetki powstańców, podkreślają ich pochodzenie i związki z Polską.

ZADANIE

Zredaguj zaproszenie na spotkanie pt.: *Piosenki powstańców śląskich – tradycja i historia naszego regionu*. Zachęć koleżanki i kolegów do udziału w tym wydarzeniu, używając dwóch argumentów. Przykładowa odp.: Szkolne Koło Miłośników Historii zaprasza wszystkich zainteresowanych uczniów w dniu 25 listopada 2021 r. o godzinie 9.00 do biblioteki szkolnej na spotkanie pt.: *Piosenki powstańców śląskich – tradycja i historia naszego regionu*. Będzie można wysłuchać krótkiego wykładu przygotowanego przez członków Koła i wspólnie zaśpiewać kilka piosenek powstańczych. Najlepszy wykonawca otrzyma w nagrodę płytę zespołu *Śląsk*.

Serdecznie zapraszamy.

Szkolne Koło Miłośników Historii.

PROPOZYCJA DLA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Porównanie stanowisk zaprezentowanych w dwóch artykułach związanych z tematyką pieśni powstańczych; Weronikę Górkę i Józefa Musioła.

Józef Musioł, *Idą powstańcy. Pieśni powstańców górnośląskich*

Śląska pieśń powstańcza rodziła się z pragnienia wolności, zrzucenia jarzma niewoli i upokorzenia, powstawała samorzutnie, przed i w czasie powstań, przed i po plebiscycie; towarzysząc trącym złudzeniom zrywów przegranych i triumfującym zwycięskim III powstaniem.

Pieśni, sztandary i wyszywane białe orły, oto jak spletały się w jedność nuty patriotyczne ze śląską ludową obyczajowością. Takie dziejowe wydarzenia inspirowały własną poezję, często bez liryzmu i artyzmu, w której – jak to napisano – żyje duma ludu, który ją stworzył.

Często autorzy byli anonimowi, bo wynikało to z pragnienia przemawiania do społeczności śląskiej w imieniu tej społeczności. Poezja i pieśń powstań śląskich unosiła się ponad powstaniem, tworzyła portret własny i portret wroga, była wyznaniem wiary narodu religijnego, okraszonym głębokim wzruszeniem i kpina jednocześnie. Nabierała swoistej mocy sakralnej, stanowiła unikatowy stop radości i kpiny z dramatycznych wzruszeń.

Wyruszenie na powstanie i rozpacz rodziny na wiadomość o śmierci, rzewne piosenki miłosne i te zagrzewające do boju, przeplatane kąśliwą satyrą – oto, co przebija w tych pieśniach, często przerabianych na modłę polskich pieśni patriotycznych czy żołnierskich.

Twórcami poezji i pieśni patriotycznych byli nie tylko anonimowi autorzy, ale i tak znamienici twórcy jak: Jan Nikodem Jaroń, Augustyn Świder, Immanuel Imiela, którzy sami brali udział w powstaniach z bronią w rękę. [...] Pamiętajmy i o tym, że pieśń powstańcza pomagała przetrwać dramat hitlerowskiej okupacji, choć za jej wykonanie groziła największa kara, kara utraty życia⁹.

⁹ J. Musioł, *Idą powstańcy. Pieśni powstańców górnośląskich*, Zespół Pieśni i Tańca Śląsk, Koszęcin 2007.

TEST – do tekstów literackich

Przeczytaj teksty/tekst¹⁰ i wykonaj zadania.

Znam ja jedyn śliczny zamek¹¹

*Znam ja jedyn śliczny zamek,
gdzie ma miła przebywo,
siedzi ona na małym stołeczku
białe orły wyszywo.*

*Jest ci dobrze moja miło
białe orły wyszywać
my musimy, ubodzy powstańcy,
w cudzym kraju /lub: w szczerym polu/ rzędem
stać.*

*W rzędzie stoim jako skała,
w rzędzie stoim jako słupek,
aż przyleci kula rozpalono
wyrzuci z rzędu precz /lub: i na ziemię padnie
trup.*

*Ze rzędu mnie wyrzuciła,
do szpitalu mnie wieżą,
piszcie pismo do mej najmilejszej
że ja jestem raniony.*

*Lewo ręka ustrzelona,
prawo noga ucięta,
spójrzy, spojrzy moja najmilejszo
jako wojna zawzięta.*

Od Bytomia bita droga¹²

*Od Bytomia bita droga
Różami obsadzona,
Sadziła je moja najmilejszo,
Do kierej jo tam chodzował.*

*Miała ona trzy różyczki,
A mnie ich dać nie chciała /lub: nie chciałam mi
jednej dać/,
Mówiła mi, że są latoś drogi,
I że je musi sprzedawać.*

*Innym żeś je darmo dała,
A mnie je chcesz sprzedawać:
Czekaj, duszko, z fałszywego świata
Będiesz ty na mnie narzekać!*

*Pierścioneczka, coś mi dała,
Długo nosić, nie będę,
Jak ja pójde znowu do powstania
To nim karabin nabiję.*

*I chusteczki, coś mi dała
Długo nosić nie będę,
Jak ja przyjdę do mojego pułku,
Czyścić karabin nią będę.*

Do bytomskich strzelców¹³

*Do bytomskich strzelców wojska zaciągają,
Niejednej kochance, niejednej dziewczynie
Serce zasmucają, serce zasmucają.*

*Nie płaczże dziewczyno, nie smuć sama siebie,
Bo za roczek, za dwa, bo za roczek, za dwa,
Powrócę do ciebie, powrócę do ciebie.*

*A jak nie powrócę, listy będę pisał;
Ty będziesz czytała i będziesz płakała,
Ja nie będę słyszał, ja nie będę słyszał.*

*Napisał listeczek krwią palca swojego;
Nie mogła przeczytać, nie mogła przeczytać
Od żalu wielkiego, od żalu wielkiego.*

*Wyszła na góręczkę, gdzie Ślązacy jadą;
Po moim Jasieńku, po moim kochanku
Konika prowadzą, konika prowadzą.*

*Prowadzą, prowadzą żalobą okryty;
Pewnie mój kochanek, pewnie mój Jasinek
Na wojnie zabity, na wojnie zabity.*

*Zabili, zabili pruscy wojownicy
I pochowali go, i pochowali go
Na śląskiej granicy, na śląskiej granicy.*

*Na śląskiej granicy – murawa zielona
A na tej murawie, a na tej zielonej
Chorażew czerwona, chorażew czerwona.*

¹⁰ Trzy teksty piosenek – do wyboru przez nauczyciela – podano za kilkoma źródłami, w tym w oparciu o przekaz ustny, w wersji znanej autorce testu. Podano także adresy stron z wykonaniem wokalnym.

¹¹ https://www.youtube.com/watch?v=mIVTDPns140&list=PLp-7_EsdXUJfXF6iBrgVe89xWcsX7swn4&index=8

¹² https://www.youtube.com/watch?v=LWch0B4pOy4&list=PLp-7_EsdXUJfXF6iBrgVe89xWcsX7swn4&index=3

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=knwwNCmBefw>

*Na chorągwi orzeł biały wyszywany,
Po moim Jasieńku, po moim kochanku
Listek krwią pisany, listek krwią pisany.*

ZADANIE

1.1. Dokończ zdanie tak, aby było zgodne z treścią piosenki. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W tekstach śląskich piosenek powstańczych pojawia się często motyw

- A. czarnego miecza.
- B. białego orła.
- C. złotego słońca.

1.2. Wyjaśnij znaczenie tego motywu w odniesieniu do tekstów piosenek.

Odp.: B.

Podkreśla związki Śląska z polską tradycją patriotyczną.

ZADANIE

Na podstawie tekstów piosenek powstańczych oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wpisz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1	Zrozumienie piosenek powstańczych wymaga dokładnej znajomości geografii Śląska.
2	Piosenki powstańcze napisane są prostym językiem.
3	Piosenki powstańcze mają skomplikowaną budowę stroficzną.

Odp.: F, P, F.

ZADANIE

1.1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do tego samego rodzaju literackiego co pieśni powstańcze należy

- A. *Zemsta* Aleksandra Fredry.
- B. *Tren VIII* Jana Kochanowskiego.
- C. *Balladyna* Juliusza Słowackiego.
- D. *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza.

1.2. Podaj jedną cechę charakterystyczną dla rodzaju literackiego, do którego należą pieśni powstańcze.

Odp.: B; np. obecność podmiotu lirycznego.

ZADANIE

1.1 Przeczytaj definicję wyrazu zamek ze słownika języka polskiego.

urządzenie do zamykania drzwi, szuflad, walizek itp., urządzenie do łączenia lub zabezpieczania w ustalonym położeniu elementów maszyny, mechanizm broni palnej do zamykania na czas wystrzału i otwierania po strzale tylnej części lufy, okazała budowla mieszkalno-obronna, dawniej: rezydencja królewska, książecka lub magnacka.

W którym z podanych znaczeń użył tego wyrazu autor piosenki?

1.2. Ułóż zdanie z tym wyrazem, tak, aby było zgodne z tekstem piosenki.

Odp.: D; Zamek i motyw białego orła w piosence symbolizują związek Śląska z Polską.

TEST – do tekstu plastycznego**ZADANIE**

W jednym ze śląskich miast pojawił się mural inspirowany tematyką powstań śląskich.

Obraz 1 – Mural w Świętochłowicach¹⁴.

Wyjaśnij związek dwóch wybranych elementów graficznych muralu z treścią piosenek powstańczych.

Element graficzny 1.:
Wyjaśnienie:

.....
Element graficzny 2.:
Wyjaśnienie:

.....
Przykładowe odpowiedzi:

Biały orzeł wyszywany na czerwonym płótnie (symbolika narodowa, *Jest ci dobrze moja miło białe orły wyszywać...*); ubiór powstańca Wizerunek powstańców śląskich (*ubodzy powstańcy*); granica piosenka *Do bytomskich strzelców...*, granica oddzielająca Śląsk od Polski).

Bibliografia

Górka W., *Górnośląskie pieśni powstańcze i ich charakterystyka*, <https://www.profesor.pl/publikacja,6020,Artykuly,Gor noslaskie-piesni-powstancze-i-ich-charakterystyka> [dostęp: 19.11.2021].

¹⁴ <https://www.nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/murale-polskiej-niepodleglosci/aktualnosci/powstania-slaskie-inspiracja-dla-muralu-polskiej-niepodleglosci>

- Dygacz A., *Śląskie pieśni ludowe*, Katowice 1995.
- Heska-Kwaśniewicz K., „Wyznanie narodowe Śląska”. *Teksty literackie i paraliterackie w drukach okresu powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku*, Katowice 1999.
- Musiół J., *Idą powstańcy. Pieśni powstańców górnośląskich*, Zespół Pieśni i Tańca Śląsk, Koszęcin 2007.
- Śpiewnik śląskich pieśni powstańczych*, opr. P. Świerc, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1980.
- Opacki I., *Elegia optymistyczna. O poezji Krzysztofa Baczyńskiego*. „Roczniki Humanistyczne”, tom XV, 1967, zeszyt 1.

Pęcherzewska-Hadrych A., *Fenomen III Symfonii Henryka Mikołaja Góreckiego*, <https://muzykotekaskolna.pl/nauka/scenariusze-lekcji/fenomen-iii-symfonii-henryka-mikolaja-goreckiego/> [dostęp: 21.11.2021].

mgr Izolda Bonarek
mgr Katarzyna Nogły

– nauczyciele – doradcy metodyczni j. polskiego
RODN i IP „WOM” w Rybniku

Joanna Palacz, Karolina Brożek

SCENARIUSZ ZAJĘĆ ZINTEGROWANYCH DLA UCZNIÓW KL. I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Temat:

Udział w historii powstań śląskich w kilku odsłonach

Czas trwania zajęć:

około 2 godzin lekcyjnych w ramach zajęć kształtujących zainteresowania.

W opracowaniu scenariusza odwołano się do zadań:

1. wspierających wielokierunkową aktywność dziecka przez organizowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń oraz poznawanie polisensoryczne, stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym;
2. umożliwiających poznanie wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, społeczność szkolna, lokalna i regionalna, a także naród oraz rozwijanie zachowań wynikających z tych wartości, a możliwych do zrozumienia przez dziecko na danym etapie rozwoju.

Cele ogólne:

1. poznanie historii Śląska;
2. poznanie przyczyn i skutków powstań śląskich w latach 1919–1921.

Cele kształcenia w zakresie rozwoju emocjonalnego:

Uczeń:

1. zdobywa umiejętność rozpoznawania, rozumienia i nazywania emocji oraz uczuć innych osób, potrzebę tworzenia relacji.

Cele kształcenia w zakresie obszaru rozwoju społecznego:

Uczeń:

1. osiąga świadomość wartości uznanych przez środowisko lokalne i narodowe;
2. nabywa umiejętność nazywania poznanych wartości oraz oceny postępowania innych ludzi;
3. poznaje symbole narodowe oraz symbole Śląska;
4. wie, jak należy zachować się w określonych sytuacjach np. miejscach pamięci.

Cele kształcenia w zakresie rozwoju poznawczego:

Uczeń:

1. rozwija umiejętność dostrzegania problemów i zbierania informacji potrzebnych do ich rozwiązania;
2. doskonali umiejętność rozumienia faktów historycznych i tradycji.

Cele kształcenia w zakresie edukacji polonistycznej:**Uczeń:**

1. słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela i innych osób;
2. wykonuje zadanie według usłyszanej instrukcji;
3. formułuje pytania dotyczące sytuacji zadaniowych;
4. zna kilka zwrotów w etnolekcie śląskim;
5. ilustruje je mimiką, gestem oraz ruchem.

Cele kształcenia w zakresie edukacji matematycznej:**Uczeń:**

1. wyprowadza kierunki od siebie i innych osób, orientuje się na kartce papieru;
2. dodaje i odejmuje w pamięci w zakresie 20.

Cele kształcenia w zakresie edukacji społecznej:**Uczeń:**

1. opowiada ciekawostki historyczne dotyczące regionu;
2. przedstawia wybrane legendy dotyczące regionu, w którym mieszka.

Cele kształcenia w zakresie edukacji plastycznej:**Uczeń:**

1. wykonuje prace plastyczne.

Cele kształcenia w zakresie edukacji muzycznej:**Uczeń:**

1. śpiewa pieśni charakterystyczne dla tradycji i zwyczajów lokalnych;
2. odtwarza proste rytmy na instrumentach perkusyjnych.

Zastosowane metody (wg W. Okonia):**I. metody asymilacji wiedzy (podające):**

- pogadanka,
- opis, opowiadanie;

II. metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy:

- burza mózgów,
- gra dydaktyczna;

III. metody praktyczne:

- ćwiczenia,
- realizacja zadań;

IV. metody waloryzacyjne:

- ekspresyjne.

Formy pracy:

grupowa, indywidualna.

Środki dydaktyczne: koperta z alfabetem Morse’a, białe kartki papieru, węgiel drzewny, laptop, proste instrumenty muzyczne, kartki ze śląskimi odpowiednikami polskich słów, makieta szybu kopalnianego, eksponaty górnicze, elementy stroju Ślązaka, Ślązaczki (czapka górnicza, wianek), zapachy (pojemnik z ziemią, pojemnik ze smarem lub olejem, pojemnik z zapachem prochu), ilustracje i zdjęcia przedstawiające Śląsk (kopalnie, huty, familoki), rzeczy codziennego użytku i fotografie tych rzeczy – np. bułka, okulary, cukierek, zdjęcie pociągu lub rodziny i inne, puzzle powstań śląskich, kolorowanka powstań śląskich, kredki, koperty z zadaniami, medale odwagi i pracowitości, kartki do zbierania pieczętek za zdobyte sprawności, różne pieczętki.

Przebieg:**1. Twórcza, powitalna rozgrzewka w kręgu**

Uczniowie wymyślają swój gest na powitanie i witają się nim z grupą, grupa odpowiada gestem i ruchem.

2. Zagadkowe drzwi i co dalej?

Nauczyciel stoi z uczniami przed klasą i pyta co znaczy ten znak na drzwiach? Uczniowie snują swoje przypuszczenia, domysły – (np. ktoś strzeże tajemnicy, skarbu...).

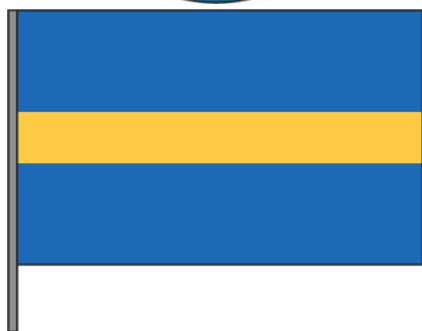

Źródło: <https://redro.pl/obraz-ilustracji-wektorowych-cartoon-klodka,31626675>

Źródło: <https://pl.dreamstime.com/obrazy-royalty-free-otwarty-koperta-list-image17984769>

uczciwość, uważności na drugiego człowieka i jego potrzeby, szacunek do języka i kraju w którym żyjemy, dbanie o środowisko).

Herb województwa śląskiego przedstawia złotego orła Piastów górnośląskich bez korony, zwróconego w prawo, na niebieskim tle.

Jego stylistyka nawiązuje do tradycji heraldycznej książąt górnośląskich. Herb z wizerunkiem orła był po raz pierwszy używany przez księcia Kazimierza I opolsko-raciborskiego, co poświadcza wizerunek orła na pieczęci z 1222 roku. Ten znak heraldyczny był dziedziczony przez przedstawicieli wszystkich linii dynastii piastowskiej na Górnym Śląsku.

Przyjęta tradycja heraldyczna obejmuje obszary stanowiące terytoria księstw śląskich – opolskiego, niemodlińskiego, strzeleckiego, kozielsko-bytomskiego, raciborskiego, cieszyńskiego i oświęcimskiego. Pewne wpływy heraldyki Piastów można znaleźć na terenach małopolski (w lennie Władysława II Opolczyka), np. w herbie miejskim Częstochowy.

To dziedzictwo heraldyczne bardzo wyraźnie zaznaczyło się w historii ziemi śląskiej w XX wieku. Złoty orzeł na błękitnym polu był herbem województwa śląskiego ustanowionym w 1927 roku oraz w herbie byłego województwa katowickiego. Barwy i symbolika projektu flagi województwa śląskiego są prostą konsekwencją przyjęcia herbu w określonej formie i o określonych barwach heraldycznych.

Flaga przedstawia trzy pasy poziome: pas błękitny w 2/5 szerokości płata od góry, pas żółty 1/5 szerokości płata w środku i pas błękitny 2/5 szerokości płata od dołu.

Herb oraz flagi województwa zostały przyjęte przez Sejmik Województwa Śląskiego 11 czerwca 2001 uchwałą I/36/5/2001 i I/36/6/2001.

Źródło: <https://www.slaskie.pl/content/herb-województwa-slaskiego>

Za poprawnie wykonane zadanie klasa uczy się rymowanki:

*Jestem Polakiem (wskazuje na siebie),
jednej wielkiej Ojczyzny (rozkłada ręce przed siebie),
którą całym sercem kocham (rysuje w powietrzu serce)
i czynami to potwierdze (tupie jedną nogą, łapiąc się pod boki).*

Po skończonym zadaniu dzieci otrzymują kilka puzzli do układanki oraz pieczętkę sprawności „patriota”. Puzzle są częściowo, wrywkowo uzupełnione wcześniej, dzieci po każdej rundzie dopełniają je zdobytymi elementami.

II koperta – Zdjęcie pomnika powstań śląskich

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Powsta%C5%84c%C3%B3w_%C5%9A%C4%85skich

Nauczycielka kieruje uwagę uczniów na zdjęcie oraz rozwieszane biało-czarne ilustracje z kolorowanki IPN-u o powstaniach śląskich, jednocześnie kieruje do uczniów pytania:

- Co przedstawia to zdjęcie?
- Co to jest za pomnik?
- Jakie wydarzenia upamiętnia?
- Gdzie można go zobaczyć?
- Co to jest powstanie, powstaniec? (bunt, zbrojne wystąpienie przeciwko czemuś, komuś)

Pomnik Powstańców Śląskich od lat jest jednym z najważniejszych symboli Katowic. Powstały w 1967 r. monument znajduje się przy katowickim rondzie im. gen. Jerzego Ziętka, nieopodal Spodka. Składają się na niego trzy bryły w kształcie orlich skrzydeł, symbolizujących trzy śląskie powstania z lat: 1919, 1920 i 1921. Na bastionie pomnika znajdują się napisy prezentujące nazwy miejscowości – powstańczych pól bitewnych. Autorami monumentalnej instalacji są: rzeźbiarz prof. Gustaw Zemła i architekt prof. Wojciech Zabłocki.

A czy wiecie jak to z tymi powstaniami na naszych ziemiach było? Czy rozmawiacie z Waszymi dziadkami na ten temat? To posłuchajcie...

Nauczyciel zaprasza do wysłuchania opowiadania:

„Pola, Wojtek i trzy skrzydła” – historia powstań śląskich dla dzieci.

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach, 2020.

- Kto szedł do powstania?
 - Ile było tych powstań?
 - Dlaczego były powstania?
 - Jak one się skończyły?
 - Jakimi cechami musiał odznaczać się powstaniec?
 - Jakie emocje mogły mu towarzyszyć?
 - Znajdź w pokoju ilustracje powstańców śląskich i przyjrzyj się im.
 - Wskaż, po czym poznajesz smutek, strach, radość.
- Nauczyciel odwołuje się do różnych emocji, sposobu ich wyrażania i odczytywania jak i sposobu radzenia sobie z nimi w trudnych sytuacjach.
- Nauczyciel informuje uczniów, że pod Pomnikiem Powstań Śląskich ludzie składają hołd powstańcom poprzez np. palenie zniczy, składanie kwiatów. Takimi okazjami są rocznice powstań śląskich lub święta

państwowe. Informuje również uczniów o planowanej wycieczce do centrum Katowic celem złożenia kwiatów pod pomnikiem. W wizytę pod pomnikiem można wpleść elementy musztry (baczność, spocznij, w prawo/w lewo zwrot, w prawo/w lewo patrz), co będzie stanowiło ćwiczenia w orientacji przestrzennej i schemacie własnego ciała. Po skończonym zadaniu dzieci otrzymują kolejne puzzle do układanki i pieczętkę sprawności „hanyś”.

POLA, WOJTEK I TRZY SKRZYDŁA

Historia o powstaniach śląskich dla dzieci.

Źródło: <https://ibr.bs.katowice.pl/wp-content/uploads/2020/08/Bajka-IBR.pdf>

III koperta – Ministownik ślonskiyj godki

Nauczyciel pyta dzieci, czy wiedzą, co to jest „godka śląsko”?

Nauczyciel rozkłada przed dziećmi podpisy ekspozycji znajdujących się w pokoju w gwarze śląskiej i prosi, aby uczniowie postarali się przeczytać i dopasować podpisy do znajdujących się w pokoju przedmiotów, czy też zdjęć jakichś przedmiotów. Nauczyciel jako ciekawostkę pokazuje uczniom „Ślabikorz” – elementarz języka śląskiego, informując, że na lekcjach języka polskiego będą z niego od czasu do czasu korzystać.

Źródło: <https://www.silesiaprogress.com/pl/p/Gornoslonski-slabikorz-SLASKI-ELEMENTARZ/389>

Wspólna praca naukowców oraz pasjonatów z obu części Górnego Śląska pod auspicjami PRO LOQUELA SILESIANA (siedziba w Chorzowie) oraz TOWARZYSTWA PIASTOWANIA MOWY ŚLĄSKIEJ „DANGA” (siedziba Cisek, woj. opolskie). Śląski elementarz przeznaczony do nauki pisania i czytania w ustandaryzowanym śląskim zapisie.

Przykładowe słowa:

bajtel, bajtlik = dziecko, chłopiec
 bajzel = nieporządek, bałagan
 bal, bala = piłka
 banka = tramwaj
 bebok = ktoś brzydki, ohyda
 binder = krawat
 bombon = cukierek
 brele, bryle = okulary
 briftasza = portfel
 byszta = szczotka
 chasiok = śmietnik
 chop = mąż, mężczyzna
 cima, ćma = ciemno
 cug = pociąg
 danga, dynga = tęcza
 dochtor = doktor, lekarz
 dziółcha = dziewczyna
 familijo = rodzina
 fibermas = termometr
 fifrać = brudzić się
 fliger = samolot
 fusbal = piłka nożna

gorko = gorąco
 gryfny = ładny
 heft = zeszyt
 hruby = gruby
 hyrlać = kaszleć
 kamrat = kolega
 kyjza = ser
 miesionczek = księżyc
 mlyko = mleko
 mycka = czapka
 paniynka = biedronka
 pisok = ołówek, coś do pisania
 podzim = jesień
 rapitolza = żaba
 roler = hulajnoga
 ryczka = stołeczek, krzeselko
 sak = siatka, torba
 sierotki = stokrotki
 synek = chłopiec
 szkuty = włosy
 szłapa = noga, stopa
 ślimtać = płakać
 śmioć sie = śmiać się
 tyta = papierowa torebka, a. róg obfitości dla pierwszoklasisty
 zesel = fotel
 zicherka = agrafka
 żymla = bułka

Po skończonym zadaniu nauczyciel rozdaje dzieciom kilka kolejnych puzzli do układanki oraz pieczętkę sprawności „gryfny karlus”, „gryfno dziółszka”.

IV koperta – Zadanie muzyczne „Puść mnie matko do powstania”

Zapraszamy dzieci do odsłuchania piosenki, następnie rozdajemy dzieciom instrumenty muzyczne (tarki, marakasy, dzwoneczki, trójkąty, tamburyna, kastaniety, grzechotki, janczary, pałeczki) i prosimy, aby starały się zagrać na instrumentach w takt muzyki. Możemy podzielić dzieci na grupy instrumentowe. Zachęcamy również dzieci do tańca – ekspresji ruchowej. Można spróbować ułożyć do tekstu prostą choreografię.

Puść mnie matko do powstania, nie stój tak przed progiem

Bez twojego pożegnania, bez twojego pożegnania

Z domu wyjść nie mogę

Poszedł ojciec, poszedł starzyk, starsi bracia też

I ja muszę się odważyć, i ja muszę się odważyć

Sama o tym wiesz

Bez twojego pożegnania z domu wyjść nie mogę

Sama o tym wiesz

Puść mnie matko do powstania, nie stój tak przed progiem

Bo mi żal twych łez

Puść mnie matko, zanim ruszy pułk w dalekie strony

Do „Bytomskich Strzelców” muszę

Do „Bytomskich Strzelców” muszę, bo to pułk wstawiony

Wolne miejsce jest w szeregu, muszę zająć je

Nim się dowie ktoś z kolegów, nim się dowie ktoś z kolegów

I wyprzedzi mnie

Do „Bytomskich Strzelców” muszę, bo to pułk wstawiony

Nie zatrzymuj mnie

Puść mnie matko, zaraz ruszy pułk w dalekie strony

Chcę zaciągnąć się

Puść mnie matko, co się żalisz, na co dłużej czekasz

Daj na drogę swój medalik, daj na drogę swój medalik

Matki Boskiej z Piekar

Pobłogosław i pocałuj – już wypogodź twarz

Przecież wrócę z wojny cało, przecież wrócę z wojny cało

Gdy nastanie czas

Daj na drogę swój medalik, nie ma co się żalić

Już wypogodź twarz

A na drogę mnie ucałuj, wrócę z wojny cało

Gdy nastanie czas

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=UsjchEtk9qA>

Po wykonanym zadaniu dzieci otrzymują kolejne puzzle do układanki i pieczętkę sprawności „muzykant”.

V koperta – Świadectwa ludzi z tamtych czasów

Nauczyciel zaprasza do obejrzenia krótkiego filmu dotyczącego powstań śląskich.

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=uwxG4pmRCPQ>

Dzieci oglądają film, natomiast nauczyciel jest lektorem podczas projekcji i opowiada o tym, co widać na zdjęciach. Po zakończeniu oglądania filmu jest czas na dyskusję i zadawanie pytań przez dzieci. Następnie rozdajemy dzieciom białe kartki i czarny węgiel do rysowania i prosimy, aby każde z nich na swojej kartce narysowało węglem Pomnik Powstańców Śląskich.

Po skończonym zadaniu dzieci otrzymują kolejne puzzle i pieczętkę sprawności „malorz”.

6. Śląska pieśń powstańców „Już zachodzi czerwone słońeczko”

Źródło: https://www.youtube.com/watch?v=3_CfvCWexvw

Uczniowie wraz z nauczycielem na zakończenie stają w kręgu, przekazują isierkę pokoju, a w tle słuchają muzyki powstańczej.

Na zakończenie nauczyciel rozdaje uczniom pozostałe puzzle.

Gdy dzieci ułożą już wszystkie brakujące elementy układanki (puzzle) i otrzymają pieczętki obok każdej sprawności, nauczyciel wręcza im medale pracowitości i odwagi.

7. Ewaluacja działań

Kto trzyma w ręku kulę, ten ma głos, pozostali uczniowie słuchają. Dokończ zdanie:

- Na lekcji najtrudniejsze było
- Najbardziej podobało mi się
- Najchętniej ćwiczyłam\em
- Uważam, że lekcja była

8. Rekapitulacja działań – podsumowanie

Nauczycielka podsumowuje wspólne działania – czego się dowiedzieliśmy, jakie podejmowaliśmy działania, czego chcielibyśmy się jeszcze nauczyć?

mgr Joanna Palacz

mgr Karolina Brożek

– nauczycielki Zespołu Szkół nr 3 w Katowicach,
ul. Bolesława Chrobrego 4

Aleksandra Hadam

Z MATEMATYKĄ ZA PAN BRAT

Pod takim tytułem w dniu 11 maja 2022 r. już po raz czternasty odbył się w Szkole Podstawowej nr 3 w Czerwionce-Leszczynach WOJEWÓDZKI KONKURS MATEMATYCZNY dla klas II i III.

Celami konkursu były:

- zwiększenie efektywności pracy z uczniem zdolnym;
- wszechstronny i harmonijny rozwój osobowości ucznia;
- rozwijanie zainteresowań matematycznych u dzieci w młodszym wieku szkolnym;
- inspirowanie do samokształcenia przez efektywne wykorzystanie czasu wolnego;
- doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem i umiejętności rozwiązywania zadań i łamigłówek matematycznych.

Wojewódzki etap konkursu został poprzedzony etapem szkolnym i miejskim.

Uczniowie rozwiązywali po 3 zadania w 4 rundach. Zadania różniły się stopniem trudności. Wymagały nie tylko umiejętności sprawnego liczenia, ale przede wszystkim logicznego, matematycznego myślenia.

Przykładowe zadanie z rundy IV (najtrudniejszej):

- Znajdź i narysuj na planszy 9 ukrytych królików, wiedząc że:
- Żaden królik nie może sąsiadować z drugim, nawet po przekątnej.
- Liczby wskazują, ile królików sąsiaduje z polem, na którym jest dana liczba.
- Dwa króliki są już narysowane na polach: A1 i D5. Trzeba jeszcze znaleźć 7 królików.
- Na polu D2 jest liczba 4. Wokół tego pola należy więc umieścić 4 króliki.
- Na żadnym z pól, które stykają się z polem D5, nie może być królików. Pola te możesz więc skreślić.

A				2		
B		4				
C						2
D		4				
E				3		
F	1					

Organizatorzy (Aleksandra Hadam, Joanna Ludwiczak, Małgorzata Kajtoch i Urszula Szyk) zadbały o multimedialną oprawę konkursu, przyjemną atmosferę i słodki poczęstunek.

Każdy uczestnik otrzymał pamiątkowy dyplom oraz zestaw atrakcyjnych upominków ufundowanych przez Urząd Gminy i Miasta w Czerwionce-Leszczynach i Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Rybniku.

Zwycięzcami tegorocznego konkursu zostali:

- I miejsce **Oskar Durczok** ze szkoły Podstawowej nr 1 w Wodzisławiu Śląskim (opiekun Monika Wojs),
- II miejsce **Adam Swinka** ze Szkoły Podstawowej nr 9 w Rybniku (opiekun Magdalena Brudny),
- III miejsce **Miłosz Lelek** ze szkoły Podstawowej nr 1 w Świerklanach (opiekunki Marzena Grzegorzek i Agnieszka Dzierżawa).

Pani dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku Sylwia Bloch pogratulowała uczestnikom oraz podziękowała ich opiekunom za przygotowanie do konkursu.

Aleksandra Hadam

– wicedyrektor SP nr 3 w Czerwionce-Leszczynach

Beata Kasperek

PLASTYKA MAŁEGO SMYKA

1 kwietnia 2022 r. odbyło się w naszym Przedszkolu pierwsze działanie projektu unijnego pt. „Plastyka małego smyka”. Projekt rozpoczął się 1 marca 2022 r. i potrwa do 31.12.2022 r. Jest on finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa. Celem projektu jest współpraca Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Kobyli z Základní škola a Mateřská škola Opava-Komárov oraz rozwijanie motoryki małej u dzieci w wieku przedszkolnym.

Podczas pierwszego działania miały miejsce warsztaty sensoryczne dla nauczycieli z Základní škola a Mateřská škola Opava-Komárov oraz dla nauczycieli z ZSP Kobyła. Warsztaty poprzedziło szkolenie na temat „Roli sensoryki u dzieci w wieku przedszkolnym”. Szkolenie oraz warsztaty poprowadziła p. Sabina Synowiec z rybnickiego WOM-u. W trakcie warsztatów nauczyciele wykonali kartki sensoryczne, które zostały umieszczone na wystawie w naszym przedszkolu i tam można je podziwiać. Wszyscy uczestnicy otrzymali gadżety promocyjne w postaci notesu oraz długopisu. Zdobyta wiedza pozwoli uczestnikom spotkania na przeprowadzenie kolejnych działań, które będą się opierały na rozwoju manualnym i sensorycznym dzieci w wieku przedszkolnym.

mgr Beata Kasperek
– koordynator projektu „Plastyka małego smyka”,
nauczyciel wychowania przedszkolnego ZSP w Kobyli

INTERNETOWE CENTRUM INFORMACJI W RYBNIKU

W Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej znajdują się 4 komputery i urządzenie wielofunkcyjne (drukarka i skaner). Korzystanie z Internetu i pakietu Microsoft Office jest bezpłatne.

CZYTELNICY

Z zasobów biblioteki korzystają nauczyciele, studenci oraz wszyscy zainteresowani problemami oświaty i kształcenia.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-METODYCZNA:

- promowanie edukacji czytelniczej, medialnej,
- wspieranie nauczycieli w realizacji ścieżek edukacyjnych,
- edukacja regionalna, europejska, ekologiczna.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO- -BIBLIOGRAFICZNA:

- opracowanie wykazów nowości, opracowanie zestawień bibliograficznych,
- przygotowanie wystaw tematycznych i okolicznościowych.

ZAPRASZAMY DO KORZYSTANIA ZE ZBIORÓW I OFERTY ORAZ WSPÓŁPRACY

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rybniku

ul. Chrobrego 27
44-200 Rybnik
tel.: 32 422 20 59

e-mail: pbwrybnik@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl/rybnik

Godziny otwarcia:
pon.-czw.: 8.00–18.00
pt.: 8.00–15.00
sob.: 9.00–13.00

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4a

tel.: 32 424 74 72
info@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl